

DOMSTOL
ADMINISTRASJONEN

Håndbok for vitnestøtter

Domstoladministrasjonen
7485 Trondheim
Tlf: 73 56 70 00
postmottak@domstoladministrasjonen.no
www.domstol.no/vitnestotte

Desember 2018

Kjære vitnestøtte

”Et trygt vitne er et godt vitne”

Vitnestøtteordningen begynte som et prosjekt i Trondheim tingrett og Oslo tingrett, med håp om å bedre forholdene for vitner. Så langt har tilbakemeldingene fra vitner, domstolene og aktørene vært udelt positive. Det kan trygt fastslås at forventningene til ordningen med uavhengige og frivillige vitnestøtter så absolutt er innfridd.

I 2007 bestemte Justisdepartementet at Domstoladministrasjonen skal ha ansvar for å videreutvikle og spre ordningen. Vår målsetting er på noe sikt at vitnestøtte skal tilbys i en eller annen form ved alle landets tingretter og lagmannsretter.

Erfaringene tilsier at vitnestøtteordningen bedrer rettsikkerheten, og slagordet ”et trygt vitne er et godt vitne” har fått et håndfast innhold. Vi tror det har en egenverdi for vitnene og dermed for ordningens vellykkethet, at vitnene føler seg sett, og opplever å bli godt ivaretatt, samt at de betjenes av personer som er uavhengige av parter, aktører og andre som på en eller annen måte er involvert i behandlingen av rettssaken. Vitnestøttene bidrar også til å heve servicenivået i domstolene i betydelig grad.

Domstoladministrasjonen registrerer at det gjennom samarbeid med frivillige organisasjoner er mulig å rekruttere frivillige til dette arbeidet, og er takknemlige for at domstolene på denne måten kan levere gode tjenester til borgere som stiller som vitner, særlig i straffesaker.

Domstoladministrasjonen er meget tilfreds med at du har sagt ja til å være med på dette viktige arbeidet. Vi tror at du vil få en lærerik tid i domstolene og føle arbeidet meningsfullt.

Vi ønsker deg lykke til som vitnestøtte.

For Domstoladministrasjonen

Tor Langbach
direktør

Kersti Fjørstad
avdelingsdirektør

Redaktørens forord

Første utgave av informasjonsheftet Vitnestøtte ble utarbeidet av en prosjektgruppe bestående av Merete Mihle fra Norges Røde Kors, Lisbeth Dahl fra Oslo Røde Kors, Anne Karin Letvik og Christine Skøyum fra Oslo tingrett, Marianne Magnussen fra Trondheim tingrett og Pål Moxnes fra Domstoladministrasjonen (DA). Senere har vitnestøtte og stud.jur. Mari Nordmo, vitnestøtte og master i rettssosiologi Elise Myrstad Koppang, rådgiver Pål Moxnes og lagdommer Arne K. Uggerud arbeidet med ulike revisjoner av heftet, som etter hvert har fått tittelen Håndbok for vitnestøtter.

Siden DA har ansvaret for vitnestøtteordningen, er det naturlig at det gir seg utslag også i utformingen av denne Håndboken. Undertegnede har derfor som DAs vitnestøttekoordinator hatt ansvar for revisjon og oppdatering av håndboken.

Jeg takker de som har skrevet de tidligere utgaver for arbeidet, og for at de overlot produktet til denne videreutviklingen. I arbeidet med Håndboken har jeg hatt kontakt med alle domstoler som driver vitnestøttevirksomhet, og jeg takker vitnestøtter, vitnestøttekoordinatorer både i domstolene og Røde Kors ved disse domstolene for synspunkter på Håndbokens innhold og form. I arbeidet har jeg dessuten fått materiell fra alle de nevnte domstolene, som jeg i stor grad har hatt glede av. Tingrettsdommer Jan Atle Hansen har lest manuskriptet og kommet med verdifulle innspill.

Siktemålet med Håndboken er fortsatt at den skal være en innføringsbok for nye vitnestøtter, og dermed et supplement til opplæringskurset, men også i noen grad oppslagsbok under arbeidet som vitnestøtte.

Håndboken inneholder detaljerte opplysninger om domstolenes organisering (kap 1), om saksbehandling av straffesaker i politiet (kap 2), om saksbehandlingen i retten (kap 4) og om vitnenes rettigheter og plikter (kap 6). Det er ikke forutsetningen at vitnestøttene skal sette seg inn i, og beherske, alle detaljer som presenteres her. En del av dette stoffet egner seg for senere fordypning.

Samtlige vitnestøtter jeg har snakket med, har hatt særlig nytte av kapitlet om ofte stilte spørsmål, og dette er derfor beholdt i boken, og teksten er supplert ytterligere, delvis fra kapitlet om vitners rettigheter og plikter. Vitnestøttene har også meldt at de har hatt stor nytte av plansjer med aktørenes plassering i salen, og en del plansjer er derfor tatt inn i boken.

En del av stoffet fra tidligere utgaver om Røde Kors har måttet gå ut; ikke fordi det er unyttig, men fordi DA nå som står som utgiver alene, og fordi boken da må være nøytral i forhold til andre mulige samarbeidspartnere. Det stoffet som er tatt ut, må heller få sin plass i opplæringskurset der Røde Kors er samarbeidspartner, hvilket antas fortsatt blir det typiske. Jeg takker for alle innspill så langt, og ber om at kommentarer og forslag til forbedringer sendes DA, gjerne via e-post til DAs postmottak. Slike tilbakemeldinger er nødvendig for at neste utgave skal treffe formålet bedre.

Bernt Bahr
Vitnestøttekoordinator
Sorenskriver Nedre Romerike tingrett.

Håndboken er justert per 2018 av Jenny Melum, fagansvarlig vitnestøtte i Domstoladministrasjonen.

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1 Hvem, hva, hvorfor?	side 8
Kort om hva vitnestøtte er, bakgrunnen for ordningen og hvem som kan være vitnestøtte.	
Kapittel 2 Den tredje statsmakt	side 10
Om domstolenes organisering, inndeling og drift, og om målsetninger for driften.	
Kapittel 3 Fra straffbar handling til tiltale	side 12
Oversikt over saksbehandlingen i politi/påtalemyndighet.	
Kapittel 4 Retten er satt!	side 14
Om sivile saker og straffesaker, om saksbehandling i retten og hva slags straffer som kan idømmes.	
Kapittel 5 Hvem er hvem?	side 18
Oversikt over aktørene i retten.	
Kapittel 6 "Hjelp, jeg skal vitne i retten!"	side 21
Om vitners rettigheter og plikter, og om hvordan vitner opplever sitt møte med retten.	
Kapittel 7 Slik jobber vitnestøtter	side 28
Om hvordan vitnestøtten skal utføre arbeidet og en oversikt over en vanlig dag som vitnestøtte.	
Kapittel 8 Kommunikasjon med vitner	side 33
Verbal- og ikke-verbal kommunikasjon, kroppsspråk, samtale og noen huskereglene	
Kapittel 9 Hva kan vitner spørre om?	side 35
Eksempler på spørsmål fra vitner, og forsøk på svar.	
Kapittel 10 Om å arbeide som frivillig	side 40
Om utfordringer for personer som driver frivillig arbeid.	
Kapittel 11 Domstolenes samarbeidspartnere	side 41
Oversikt med adresser til organisasjoner og institusjoner som domstolene samarbeider med om vitnestøtteordningen.	
Kapittel 12 Annen nyttig informasjon	side 42
Vedlegg 1: Juridisk ordliste	side 43
Vedlegg 2: Engelsk ordliste	side 50
Vedlegg 3: Eksempel på tiltalebeslutning og bevisoppgave.....	side 53
Plansjer:	
Aktørene i tingretten	side 54
Aktørene i lagmannsretten	side 55

Kapittel 1 Hvem, hva, hvorfor?

Kort om hva vitnestøtte er, om bakgrunnen for ordningen og hvem som kan være vitnestøtte.

Hva er vitnestøtte?

En vitnestøtte er en frivillig person som bistår personer som skal vitne i en rettssak. Vitnestøtten yter først og fremst medmenneskelig støtte, sørger dernest for å gi praktisk informasjon og veiledning til vitnene, både før og umiddelbart etter rettsmøtet, og kanskje også under rettsmøtet enkelte ganger.

Vitner kan lett få følelsen av de ikke er så viktige for domstolene. De får ofte slippe til med sin forklaring lenge etter det tidspunktet de er innkalt til; - det er kan hende ingen å henvende seg til i ventearealet. Mange steder kan også de fasilitetene som tilbys være så som så, og de vitnene aktor har innkalt må kanskje sitte inneklemt mellom forsvarerens vitner. Den som arbeider i en domstol vil kjapt oppdage at det kunne vært gjort mer for vitnene, hvis de selv blir innkalt som vitne i en sak. En av effektene ved etablering av en vitnestøtteordning er derfor også at servicenivået overfor brukerne av domstolen, blir langt bedre.

Vitnestøtten skal gi praktisk informasjon om rettsmøtet. Det innebærer at vitnestøtten må ha en viss kunnskap om rettsprosessen og rettssystemet, ha evne til å komme i kontakt med folk, samt gi saklig informasjon og fungere støttende. Vitnestøtten må kunne kommunisere uten å involvere seg i saken. Vitnestøtten skal ikke gi råd om hva vitnet skal si eller ikke si, og oppdraget avsluttes når vitnet forlater tinghuset.

Arbeidet som vitnestøtte er innrettet på vitner i straffesaker. Hver dag foregår det i tillegg sivile saker i domstolene. Også vitner i sivile saker kan være usikre på hva som møter dem i rettssalen og ha behov for veiledning. Vitnestøttene skal selvsagt gi nødvendig bistand også til dem.

Bakgrunnen for ordningen:

Rettsikkerhet, medmenneskelig bistand, service og frivillighet.

”Et trygt vitne er et godt vitne” er som nevnt foran et slagord som knyttes til vitnestøtteordningen. Uttrykket peker på at et vitne som kan konsentrere seg om sin forklaring, bidrar til at retten får et mest mulig riktig grunnlag for å sin avgjørelse. Hvis vitnet får best mulig informasjon om det som skal skje i retten, for eksempel hvem som er hvem, og hvor de ulike aktørene sitter, blir fremmøte i retten mindre preget av usikkerhet. Erfaringen så langt tyder på at vitnene også føler det slik at usikkerheten om alt omkring forklaringen minsker ved en velfungerende vitnestøtteordning. Det betyr i så fall at ordningen bedrer rettsikkerheten.

Vitnestøtteordningen har også stor betydning for er servicenivået i domstolene. Det oppleves som svært verdifullt for vitnene å bli tatt godt i mot når de kommer til tinghuset, og få veiledning før de skal avgi forklaring. Det er opplagt at vitnestøttene ivaretar vitnene på en langt bedre måte enn domstolene gjorde før denne ordningen ble iverksatt.

I Norge, som i flere andre land, baseres vitnestøtteordningen i tillegg på frivillighet. Det betyr altså at vitnestøttene er nøytrale; det er ingen bindinger til partene. De er heller ikke ansatt i domstolene, og for vitnene har det nok betydning at de får bistand av personer som har meldt seg frivillig til dette vervet, som medmennesker, og uten tanke på godtgjørelse.

Hvem kan være vitnestøtte?

Vitnestøttene må kunne snakke og forstå norsk. Den absolutte minimumsalderen er 18 år, men i praksis er nok de yngste noe over 20. Det er en fordel at vitnestøttene i en domstol har spredning i alder, og gjerne representerer ulik bakgrunn både yrkesmessig og sosialt, og at det også er en viss spredning når det gjelder etnisk bakgrunn.

Vitnestøttene bør ikke være straffet, og bør ikke være ansatt i domstolene, politiet eller kriminalomsorgen. De kan heller ikke for tiden ha andre roller i domstolene, for eksempel som meddommere. De kan selvsagt gjerne tidligere hatt arbeid innen de nevnte etater.

Kapittel 2 Den tredje statsmakt

Om domstolenes organisering, inndeling og drift, og om målsetninger for driften.

Grunnloven skiller klart mellom lovgivende, utøvende og dømmende statsmakt. Stortinget vedtar lovene, regjeringen setter politiske vedtak ut i livet, og domstolene dømmer, det vil si avgjør rettssakene ut fra de lovene Stortinget har vedtatt. Domstolene kalles den tredje statsmakt. Domstolene er offentlige, og drives av staten, men skal samtidig være uavhengige av storting og regjering. Regjering og storting kan ikke instruere domstolene i løsning av sakene.

Det er opprettet en mengde tvisteløsningsorganer i samfunnet, diverse klageorganer i privat og offentlig regi, domstolslignende organer som Utlendingsnemnda, kontrollkommisjoner i det psykiske helsevern, fylkesnemnda for sosiale saker, og spesialdomstoler som jordskifteretten, arbeidsretten og trygderetten. Konfliktråd og forliksråd løser også tvister, og forliksrådene kan også avsi dom i sivile tvister der partene er uenige om verdier mindre enn 125 000.

Vitnestøttevirksomheten finner bare sted i tingretten og lagmannsretten, og denne håndboken omtaler dermed bare virksomheten i disse to instansene.

Sakene starter i tingretten, som også kalles første instans. Lagmannsretten er anke-domstol, det vil si at den behandler på nytt de sakene som er avgjort av tingretten og som altså påankes av den domfelte eller påtalemyndigheten. Lagmannsrettens dommer kan ankes til Høyesterett, men det er bare saker av interesse ut over den enkelte saken, som Høyesterett behandler.

Det er per desember 2018 63 tingretter (i tillegg til Oslo byfogdembete som er en spesialdomstol i førsteinstans som behandler en rekke sivile saker i Oslo), og seks lagmannsretter. Borgarting lagmannsrett er plassert i Oslo, Eidsivating på Hamar, Agder i Skien, Gulating i Bergen, Frostating i Trondheim og Hålogaland i Tromsø.

Domstolenes idé- og verdigrunnlag

Styret i Domstoladministrasjonen har vedtatt at domstolene skal ha følgende idé- og verdigrunnlag:

- **UAVHENGIGHET**
- **RETTSSIKKERHET**
- **TILLIT**

Domstolene skal være uavhengige. De skal sikre og fremme rettssikkerheten og verne om rettssamfunnet. Domstolene skal til enhver tid ha høy tillit i samfunnet.

Det heter videre at arbeidet i domstolene skal værte preget av følgende **verdier**

- Kvalitet
- Integritet
- Respekt
- Service
- Åpenhet
- Effektivitet

Det er ikke vanskelig å se at vitnestøtteordningen bidrar aktivt med å fremme mange sider av domstolenes idé- og verdigrunnlag.

Verdidokumentet inneholder også overordnede målsettinger innenfor de nevnte verdiene. Her nevnes:

- Arbeidet i domstolene skal utføres grundig og samvittighetsfullt og være preget av høy kvalitet i alle ledd
- Arbeidet i domstolene skal utføres med integritet og redelighet
- Domstolene skal møte alle med respekt og vise nødvendig forståelse for den enkeltes situasjon og bakgrunn
- Domstolene skal yte profesjonell service av høy kvalitet
- Domstolenes medarbeidere skal være gode representanter for domstolene og vise imøtekommenhet
- Domstolene skal være åpne og tilgjengelige for alle

Domstolsadministrasjonen (DA)

DA har ansvaret for den sentrale administrasjonen av Norges domstoler. De alminnelige domstolene og jordskiftedomstolene har til sammen ca. 2000 årsverk.

DA skal sørge for at samfunnets overordnede krav og forventninger til domstolene ivaretas, synliggjøre domstolenes uavhengighet og videreutvikle domstolene i rollen som samfunnets viktigste konfliktløser.

DA har en bemanning på ca. 90 medarbeidere og er lokalisert med åtte fagenheter i Trondheim. Enhet for serviceutvikling har ansvaret for vitnestøttevirksomheten.

Domstolene har en nettside www.domstol.no. Der finnes det atskillig stoff for den som vil vite mer om DA og domstolene. De enkelte domstoler har sin egen hjemmeside, og du finner den under www.domstol.no.

Du finner også informasjon om vitnestøtte på www.domstol.no/vitnestotte.

Kap 3 Fra straffbar handling til tiltale

Oversikt over saksbehandlingen i politi/påtalemyndighet.

I dette kapitlet gjennomgås saksbehandling av en straffesak før saken kommer til retten. Det vil si fra handlingen begås til tiltale besluttes.

Trinn 1 – Oppdagelse eller anmeldelse

Det som setter en straffesak i gang kan være at en straffbar handling blir oppdaget av politiet, eller at forholdet blir anmeldt. Både privatfolk og offentlige organer kan anmelde forhold til politiet, men ingen av disse har noen generell plikt til å anmelde et lovbrudd.

Trinn 2 – Etterforskningsstadiet

Når en straffbar handling anmeldes eller oppdages, må politiet ta stilling til om det skal iverksettes etterforskning. Formålet med etterforskningen er å skaffe til veie nødvendige opplysninger for å avgjøre spørsmålet om tiltale, og å tjene som forberedelse til sakens behandling ved retten. Ved å ta ut tiltale, har politiet konkludert med at det er begått en handling som er straffbar, hvilken straffebestemmelse som er overtrådt, og hvem som har gjort det.

En viktig del av etterforskningen er å avhøre vitner. Vitner har som hovedregel ikke plikt til å forklare seg for politiet, men de har som utgangspunkt forklaringsplikt for en domstol.

Trinn 3 – Pågrepelse/varetektsfengsling

Under etterforskningen har påtalemyndigheten adgang til å iverksette visse tvangstiltak, både overfor mistenkte og andre. Formålet er å lette gjennomføringen av etterforskningen og en eventuell senere straffeforfølgning. De to vanligste tvangstiltak er pågrepelse og varetektsfengsling.

Å pågripe en mistenkt vil si å pålegge vedkommende å komme til politistasjonen, eller mest praktisk, at vedkommende tas med dit av politiet med makt. Varetektsfengsling innebærer at den mistenkte plasseres i fengsel under etterforskningen, kanskje helt frem til saken endelig avgjøres i retten. Politiet kan beslutte pågrepelse, mens det er retten som må avgjøre om den mistenkte skal varetektsfengsles.

Det er et svært inngripende tiltak å sette noen i fengsel før de er kjent skyldige og dømt i en straffesak. Loven setter derfor strenge vilkår før varetektsfengsling kan skje. Det må for eksempel foreligge klar ("skjellig grunn til") mistanke om at mistenkte har begått den straffbare handlingen, og i tillegg må retten finne at det er fare for at mistenkte stikker av eller vil begå nye straffbare handlinger hvis han løslates, eller at han vil ødelegge bevis, for eksempel vil påvirke vitner.

Trinn 4 – Påtalestadiet

Når politiet har etterforsket saken ferdig, må påtalemyndigheten (politimesteren eller statsadvokaten) ta stilling til om det skal reises straffesak mot en eller flere personer, eller hva som ellers skal skje med saken; påtalespørsmålet må avgjøres.

Påtalespørsmålet kan avgjøres på ulike måter. Hvis påtalemyndigheten ikke finner at den mistenkte er skyldig, blir saken henlagt. Hvis påtalemyndigheten mener at de har funnet gjerningsmannen, kan saken avgjøres på flere måter.

For det første kan påtalemyndigheten beslutte å forfølge saken for retten ved å utferdige tiltalebeslutning. I tiltalebeslutningen beskriver påtalemyndigheten hvilken straffbar handling som er skjedd, hvem som de mener er gjerningsmannen og hvilken straffebestemmelse som er overtrådt. I slike tilfeller blir det domstolens oppgave å avgjøre om tiltalte er skyldig eller ikke, samt – dersom han finnes skyldig, å fastsette straffen. Det er tatt inn et eksempel på en tiltalebeslutning lenger bak i boken.

Hvis påtalemyndigheten mener at den riktige reaksjon på den straffbare handling ikke er fengsel, men bot, vil påtalemyndigheten utferdige et forelegg. I forelegget beskrives den straffbare handling, hvem som er skyldig, hvilke straffebestemmelser som er overtrådt, og hvor stor boten er.

Et forelegg innebærer et tilbud til den bøtelagte om å få saken avgjort ved å vedta forelegget. Dersom bøtelagte nekter å vedta forelegget, vil påtalemyndigheten normalt bringe saken inn for retten til endelig avgjørelse.

For det tredje kan det besluttes å avgjøre saken med påtaleunntatelse eller ved å overføre saken til meglingsråd. Påtaleunntatelse innebærer at politiet mener at den mistenkte har gjort seg skyldig i en straffbar handling, men at det ikke er nødvendig å gi vedkommende bot, samfunnsstraff eller fengsel. Den mistenkte er altså ansett som skyldig av politiet, men han får ingen straff. En slik reaksjon er forbeholdt de minst alvorlige lovbruddene. Overføring til konfliktråd innebærer at gjerningsmann og offer møtes for å prøve å løse saken på en annen måte enn ved bruk av straffereaksjon, og brukes mest overfor unge lovbrøyttere. Ungdommer som har drevet hærverk kan for eksempel påta seg å reparere det de har ødelagt.

Kap 4: Retten er satt!

Om sivile saker og straffesaker, om saksbehandling i retten og hva slags straffer som kan idømmes.

Straffesaker og sivile saker

Domstolene behandler både straffesaker og sivile saker. I de sivile avgjør domstolene tvister mellom to eller flere personer, firmaer eller organisasjoner. De sivile sakene omfatter en rekke forskjellige sakstyper, som gjeldssaker, arbeidsrettssaker, familiesaker, nabo tvister og erstatningssaker, men også tvister mellom en privatperson og det offentlige, for eksempel om overprøving av forvaltningsvedtak så som skattesaker og barnevernssaker. I domstolens berammingslister betegnes de sivile saken som TVI-saker (tvistemål).

En straffesak settes i gang fordi det offentlige mener at en person har gjort noe straffbart, og at vedkommende av den grunn bør straffes med bøter eller fengsel.

Det opptrer vitner i begge sakstyper. Vitnene i sivile saker, innkalles av partene, og partene vil normalt sørge for at vitnene informeres om hva som skal skje i rettsmøtet, og normalt vil det ikke være så stort behov for bistand, informasjon og støtte fra utenforstående i sivile saker. På den annen side er det intet i veien for at også vitner i sivile saker gis veiledning og støtte når det er behov for det. Tvert i mot er det positivt for domstolene at slik støtte også ytes overfor vitner i sivile saker. Det er selvsagt positivt at vitner også i sivile saker føler seg ivaretatt av uavhengige vitnestøtter.

DA har laget filmen *Retten er satt*. Filmen er laget for opplæring av meddommere i retten, men vi regner også med at vitnestøtter kan ha glede av å se filmen. Den er tilgjengelig på www.domstol.no.

Nærmere om straffesaksbehandlingen

I Grunnloven § 96 står det at ingen kan straffes uten dom. For at noen kan idømmes straff må saken derfor bringes inn for domstolene som tar stilling til om siktede er skyldig, og i tilfelle hvilken straff han/hun skal få.

Hva slags straff kan benyttes?

- Bøter
- Fengsel
- Forvaring
- Samfunnsstraff
- Rettighetstap

Bøter og fengselsstraff er de vanligste straffene i Norge. Loven setter ingen grenser for hvor stor eller liten en bot kan være, men i Norge kan det bare utmåles fengselsstraff fra 14 dager til 21 år. Normalt er fengselsstraffen ubetinget, det vil si at straffen må sones i fengsel, men den kan på visse vilkår gjøres betinget. Det betyr at den domfelte slipper å gå i fengsel, hvis han i en prøvetid (normalt på to år) ikke begår nye straffbare handlinger. Det kan også settes mange andre vilkår for betinget fengselsstraff.

Retten kan også idømme samfunnsstraff. Det innebærer at den domfelte slipper å bli satt i fengsel, men straffes i form av at han må arbeide gratis for samfunnet en visst antall timer i

løpet av en fastsatt tid. Denne straffearten kan også kombineres med ulike programmer innrettet mot årsakene til den type kriminalitet vedkommende er dømt for, for eksempel sinnemestring for en som er dømt for vold mot person.

Domfelte som gjentatt har begått visse former for alvorlig kriminalitet, og der det er fare for gjentagelse av slike handlinger, kan idømmes forvaring. Forvaring brukes der en tidsbestemt fengselsstraff ikke synes å være egnet til å beskytte samfunnet, og utholdes i fengsel.

Straff kan også være rettighetstap, for eksempel tap av stilling eller til å utøve en virksomhet, og en domfelt kan også idømmes kontaktforbud, det vil si at han forbys å kontakte en bestemt person, eller å oppsøke et bestemt sted.

Saksbehandlingen ved bøtestraff

Den mistenkte kan som nevnt foran akseptere at en straffesak skal avgjøres ved at han betaler en bot til staten. Dette skjer ved at han vedtar et forelegg. At en siktet vedtar å betale en bot, anses ikke å være i strid med Grunnlovens § 96. Slike saker er det altså ikke nødvendig å avgjøre i retten. Hvis mistenkte ikke vil akseptere at han skal straffes med bot, må saken likevel avgjøres i retten.

Behandling i tingretten i tilståels saker

I enkle saker der den siktede har tilstått, åpner straffeprosessloven for at retten kan bestemme at saken skal behandles på en forenklet måte. Det er normalt greit for den siktede og praktisk for politiet. Dessuten slipper fornærmede og andre vitner å møte i retten.

Retten avgjør da saken på grunnlag av siktedes tilståelse i retten. Dommeren har dessuten sakens politidokumenter, og politiet har på forhånd sendt retten et forslag til straff som den siktede også er orientert om. Vanligvis er det hverken aktor eller forsvarer til stede. Slike saker betegnes i rettens berammingslister som ENE-saker (enedommersaker). Alvorlige straffbare forhold anses ikke egnet for avgjørelse ved tilståelsesdom, selv om siktede har tilstått, og saken behandles da som en vanlig straffesak, jfr det neste avsnittet. Straffbare forhold med strafferamme som overstiger ti års fengsel, for eksempel drap, grovt ran og voldtekt, kan ikke behandles på denne måten, men må bringes inn for retten ved tiltale og avgjøres etter hovedforhandling.

Den normale behandling av straffesaker i tingretten

En vanlig straffesak starter med at påtalemyndigheten tar ut tiltale (se forrige kapittel). Saken sendes deretter til tingretten som setter av tid til rettsmøte. Slike saker kalles meddomsrettssaker (på domstolens berammingsoversikt benevnes disse MED-saker) fordi retten har tre dommere, hvorav to meddommere. Rettens formann er fagdommer, det vil si fast ansatt dommer. De to meddommerne, som også kalles lekdommere, er ikke fast ansatte og er ikke jurister. De velges til å utføre tjeneste som meddommere for fire år av gangen av kommunestyret, og trekkes ut av tingretten til den enkelte sak. Meddommerne gjør i gjennomsnitt tjeneste to ganger pr år.

Det rettsmøtet der meddomsrettssaker avgjøres, kalles hovedforhandling. Hovedforhandlingen inndeles i tre deler:

- Innledningsforedrag
- Bevisførsel
- Prosedyrer

Innledningsforedraget holdes av påtalemyndighetens representant. I retten kalles han aktor. Poenget med innledningsforedraget er å presentere saken for retten, og opplyse om hvilke bevis som skal føres. Saken skal avgjøres på grunnlag av det dommerne får vite om saken i rettssalen, og de kan ikke bygge på annen kunnskap om saken, for eksempel det de har lest i avisen. Dommeren har heller ikke tilgang på politidokumentene i saken. Før saken begynner kjenner dommerne ikke saken utover det som fremgår av tiltalebeslutningen.

I saker som bare angår ett tiltalepunkt, er ofte innledningsforedraget unnagjort på 5 minutter. Tiltalte har så rett, men ikke plikt til å forklare seg. Deretter skal vitnene forklare seg, og dokumentbevis fremlegges for retten. Fornærmede skal gis anledning til å være tilstede under hele hovedforhandlingen. I de tilfeller hvor det er oppnevnt bistandsadvokat for fornærmede, skal fornærmede forklare seg før tiltalte.

Det at fornærmede med bistandsadvokat kan forklare seg før tiltalte, er en følge av et ønske om å styrke offerets rolle, og ble innført fra 1. juli 2008.

Saken avsluttes med at aktor og forsvarer får anledning til å oppsummere saken i prosedyren. De redegjør for hvordan de mener bevisene bør forstås og hvordan rettsreglene må forstås. Prosedyrene avsluttes med at aktor og forsvarer nedlegger påstand i saken, det vil si hvilket utfall saken bør få, for eksempel at tiltalte skal dømmes i samsvar med tiltalen til fengsel i 30 dager, eller at tiltalte skal frifinnes.

Når rettsmøtet er avsluttet (retten er hevet), møtes de tre dommerne i domskonferanse, der dommerne sammen avgjør om tiltalte er skyldig, og hvis ja, hva straffen skal bli. I domskonferansen er bare dommerne til stede, og diskusjonene er konfidensielle. Det er et alminnelig prinsipp i strafferetten at påtalemyndigheten skal bevise tiltaltes skyld. Rimelig og fornuftig tvil skal komme tiltalte til gode. Hvis det er tvil om bevisene, skal tiltalte frifinnes.

Dersom domfelte eller påtalemyndigheten ikke aksepterer domsresultatet i tingretten, kan dommen påankes til lagmannsretten. De fleste saker avgjøres i tingretten, men mange alvorlige straffesaker behandles på nytt i ankeinstansen – lagmannsretten. I de mest alvorlige sakene har domfelte krav på ny behandling i lagmannsretten. Forøvrig kreves lagmannsrettens samtykke til ny behandling.

Hvis saken blir behandlet av lagmannsretten, kan vitner igjen bli innkalt for å forklare seg. Enkelte saker blir påanket videre til Høyesterett. Dersom saken tas opp til behandling i Høyesterett, vil det skje uten forklaring fra vitner.

Om saksbehandlingen i lagmannsretten

I lagmannsretten behandles sivile saker som i tingretten, men det er alltid tre juridiske dommere, og som i tingretten er det enkelte ganger ekstra meddommere.

I straffesakene opererer lagmannsretten med tre forskjellige typer saker.

Meddomsrett – bevisanke. Dette tilsvarer meddomsrett i tingretten, man avgjør både skyldspørsmål og eventuell straffutmåling i samme sak. Retten settes med 2 fagdommere og 5 legdommere.

Meddomsrett – begrenset anke. Anke over tingrettens straffutmåling, ikke skyldspørsmålet.

- Anke over straffutmålingen i saker med strafferamme på mer enn seks års fengsel: To fagdommere og fem leddommere.
- Anke over straffutmålingen i saker med strafferamme på inntil seks års fengsel: Tre fagdommere.
- Anke over lovanvendelsen (om tingretten har anvendt loven riktig): Tre fagdommere.
- Anke over saksbehandling (om tingretten har begått feil i saksbehandlingen): Tre fagdommere.

Fagdommersak. Anke over tingrettens straffutmåling, ikke skyldspørsmålet. Mindre alvorlige saker. Retten settes med 3 fagdommere, og ingen leddommere.

I noen saker brukes rettsbetjent. Vedkommende ordner med diverse praktiske spørsmål. Rettsbetjenten tar seg dessuten særlig av vitner som kommer, i den forstand at betjenten sjekker om de er kommet, gir beskjed om eventuelle forsinkelser eller lignende, og kan være et bindeledd mellom vitnene og retten, om nødvendig.

Kap 5 Hvem er hvem?

Oversikt over aktøren i retten.

Dommer

Rettsmøtene ledes av dommeren. I straffesaker er det 3 dommere i tingretten. Rettens formann er jurist og ansatt som dommer ved domstolen, enten som fast dommer, eller som midlertidig dommer, det vil si dommerfullmektig. Den juridiske dommeren kalles ofte for fagdommer i motsetning til meddommerne i straffesaker, som lekmenn. De trekkes ut tilfeldig i hver enkelt sak fra en liste av meddommere valgt av kommunestyret. I sivile saker settes retten oftest med en fagdommer. Noen ganger er deltakere også fagkyndige meddommere.

Advokat

En advokat har avlagt juridisk embetseksamen og har advokatbevilling. Det er en forutsetning for å få advokatbevilling at juristen etter eksamen har godkjent praksis. Advokat er et yrke, mens de i retten har navn etter funksjon. De kan opptre som forsvarer for tiltalte eller bistandsadvokat for fornærmede. I sivile saker opptre de som partenes prosessfullmektiger.

Forsvarer

Forsvareren bistår siktede eller tiltalte i straffesaken. I alle saker har den tiltalte rett til å la seg bistå av en forsvarer. I vanlige straffesaker har tiltalte normalt også krav på at det offentlige betaler utgiftene til forsvarer, og retten oppnevner da en forsvarer for ham, vanligvis etter tiltaltes eget valg.

Tiltalt/siktet

I hovedforhandling, kalles den som er mistenkt, det vil si den tiltalebeslutningen er rettet mot, for tiltalte. I tilståelsessaker/enedommersaker er det ikke tatt ut tiltalebeslutning, men bare siktelse, og den mistenkte kalles da siktet. Den som er siktet eller tiltalt, kan fritt velge forsvarer. Hvis vedkommende ikke har fremsatt ønske om en navngitt forsvarer, vil domstolen oppnevne forsvarer blant de advokater som er antatt som faste forsvarere ved domstolen. Hvis det i en sak er flere siktede eller tiltalte, og noen av dem har motstridende interesser i saken, kan disse ikke ha samme forsvarer.

Forsvareren skal ivareta klientens interesser i saken. Han skal gi klienten råd, og har taushetsplikt om alt han får vite av klienten.

Bistandsadvokat

Fornærmede har i visse saker rett til advokat på det offentliges bekostning. Dette gjelder blant annet i saker om voldtekt, overgrep mot mindreårige og alvorlige voldssaker. I enkelte tilfeller har også etterlatte rett til bistandsadvokat. Bistandsadvokaten skal være en støtte for den fornærmede under saken, særlig når fornærmede skal avhøres. En bistandsadvokat tar seg også av erstatningskrav som fornærmede eller etterlatte vil fremme mot tiltalte.

Advokatfullmektig

En advokatfullmektig har juridisk embetseksamen, men uten å ha oppnådd advokatadvokatbevilling. De kan føre saker for tingretten. Fullmektigen er ansatt hos en advokat som er ansvarlig for det arbeidet fullmektigen gjør.

Aktor

Den som representerer påtalemyndigheten i en straffesak kalles aktor. Aktor har juridisk embetseksamen og er vanligvis ansatt i politiet eller hos statsadvokaten.

For at tiltalte skal kunne dømmes må aktor føre bevis for at vedkommende er skyldig. Det er ikke slik at den tiltalte skal måtte føre bevis for sin uskyld. Aktor skal være mest mulig objektiv og skal også presentere de bevisene som går i tiltaltes favør.

Meddommer

Meddommere deltar i straffesaker både i tingretten og lagmannsretten. Det deltar også meddommere en enkelte sivile saker. Sammensetningen i den enkelte saken, er drøftet i forrige kapittel.

I hvert domssogn skal det være to utvalg av lekdommere, ett for kvinner og ett for menn. Meddommerne i disse utvalgene er valgt av kommunestyret for en fireårsperiode.

Meddommernes stemmer teller likt med fagdommernes. I en ordinær straffesak i tingretten er altså meddommerne i flertall.

Påtalemyndighet

Påtalemyndigheten har det formelle ansvaret for å etterforske og påtale straffbare forhold. Formelt er Kongen i Statsråd øverste påtalemyndighet, men i praksis er Riksadvokaten den øverste leder av påtalemyndigheten. Riksadvokaten, statsadvokatene, politimestrene og de fleste juristene som er ansatt i politiet, tilhører påtalemyndigheten. Påtaleenheten i politiet avgjør om en sak skal påtales eller ikke i de mindre alvorlige sakene. Statsadvokatene har myndighet til å ta avgjørelser i de mer alvorlige sakene. Unntak er blant annet gjort for saker der strafferammen er fengsel i 21 år og for saker som gjelder rikets sikkerhet. I disse sakene tar riksadvokaten avgjørelsen.

Vitner

I de aller fleste rettssakene møter det vitner. Nærmere om dem i neste kapittel.

Fornærmede

Fornærmede i en straffesak, er den som er offer for den kriminell handlingen. I tilståelsessaker slipper den fornærmede å vitne i retten, mens i andre saker må offeret normalt vitne, ofte for å kaste lys over skyldsspørsmålet og straffespørsmålet, og i forbindelse med krav om erstatning. Om fornærmedes rettigheter, se avsnittet under Bistandsadvokat på forrige side, samt om det å være vitne i retten (Kapittel 6).

Tolk

Rettspråket i Norge er norsk. Tiltalte og vitner som ikke forstår, eller kan gjøre seg forstått på norsk, har rett til å få oppnevnt en tolk, betalt av det offentlige. Tolken skal være upartisk, og ikke la egne holdninger eller meninger påvirke tolkearbeidet. Kvaliteten på tolkearbeidet er varierende, men det arbeides med kvalitetssikring av tolkene.

Ifølge sameloven § 3-4, har enhver rett til å tale samisk i rettsmøter. Dersom noen som ikke kan samisk deltar i rettsmøtet, skal det brukes tolk.

Saksøker og saksøkte

I straffesaker er det aktor på den ene siden, og tiltalte og forsvareren på den andre siden. I sivile saker, kalles partene for saksøker og saksøkte. Den som går til retten for å få avgjort en konflikt i et sivil søksmål, kalles saksøker, Den søksmålet er rettet mot, kalles saksøkte. Partene må normalt møte i rettssaken og forklare seg, etter at de har avgitt forsikring om at de skal forklare seg sant. Partene kan normalt anke en dom i tingretten til lagmannsretten. Hvis

saken dreier seg om et beløp på mindre enn 125 000 er ankeadgangen begrenset. Et fåtall sivile saker blir ikke bare behandlet i tingrett og lagmannsrett, men også i Høyesterett.

Prosessfullmektig

Den som representerer saksøker eller saksøkte i en sivil sak kalles prosessfullmektig. Ordet kommer av at personen har fått fullmakt til å føre en prosess for en annen.

Prosessfullmektigen er vanligvis en advokat eller advokatfullmektig, men i tingretten er det ikke noe krav om dette. Det er opp til den enkelte part om han/hun ønsker å bruke prosessfullmektig eller føre saken sin selv.

Sakkyndige og sakkyndige vitner

En sakkyndig har særlig kunnskap på et fagfelt som retten har behov for å få nærmere klarlagt. Sakkyndige kan brukes både i straffesaker og i sivile saker. Den sakkyndige oppnevnes av domstolen og i straffesaker betales vedkommende av det offentlige. Den sakkyndige er vanligvis til stede under hele hovedforhandlingen, og kan også stille spørsmål til partene, vitnene og andre sakkyndige.

Det kan opptre andre sakkyndige i en rettssak enn dem som er oppnevnt av retten. Partene kan nemlig engasjere egne sakkyndige, de kalles sakkyndige vitner.

Journalister

Journalister er ofte til stede under rettssaker. I mange rettssaler er det reservert egne plasser for journalister. Journalistene har flere viktige oppgaver i forhold til domstolene. De skal blant annet bidra til at folk får innsyn i det som skjer i rettssalen. Mange avgjørelser som domstolene treffer kan ha betydning for andre enn partene i en sak.

Pressen har også en kontrolloppgave i forhold til det som skjer i domstolene. Journalistene er en slags "vaktbikkje" for rettssikkerheten i et demokratisk samfunn. I praksis ivaretar journalistene offentlighetens innsyn i rettsvesenet, og domstolene forsøker derfor å legge forholdene til rette for at journalister får gode arbeidsforhold i retten. De får blant annet tilgang til tiltalebeslutningene, og dommene straks de er avsagt.

Det er domstolslederen eller den han gir fullmakt til, som kan uttale seg til media om forholdene knyttet til de ulike domstolene. Om vitnestøttenes kontakt med media, se nærmere i kapittel 7.

Tilhørere

Det er som nevnt et viktig prinsipp at offentligheten har innsyn i det som foregår i retten, og i de avgjørelser som tas, nettopp fordi domstolene tar avgjørelser i saker av stor viktighet, både for den enkelte som er involvert, og for samfunnet som helhet. De aller fleste rettssaker er derfor åpne for publikum, og det må derfor være egne tilhørerplasser. I tillegg til journalister, er ofte pårørende, familie og venner av partene til stede i retten, og da altså på tilhørerplass. Skoleklasser er ofte på besøk i retten, gjerne som en del av undervisning i samfunnsfag. De får vanligvis kopi av tiltalebeslutningen på forhånd, og en del skriftlig informasjon fra retten. De får normalt også anledning til å snakke med dommeren, og klassen får tilsendt dommen.

Tilhørerne må vise respekt for retten og ikke forstyrre forhandlingene. Hvis de kommer med mishagsytringer eller kommenterer vitneforklaringer og lignende, kan de utvises fra salen.

I noen typer saker kan retten bestemme at saken skal føres for lukkede dører. Da kan det ikke være tilhørere i salen, med mindre dommeren tillater at en person likevel kan være til stede for eksempel i studieøyemed eller i egenskap av ledsager. I familiesaker, der det er tvist om barna skal bo sammen med far eller mor etter et samlivsbrudd, er saken ikke åpen for publikum. Retten kan også bestemme at saken skal gå for lukkede dører av hensyn til de som er involvert i saken.

Vedlegg og plansjer

Som vedlegg til Håndboken er det tatt inn en ordliste med forklaring av en del juridiske ord og uttrykk, og en kort engelsk ordliste.

Bakerst i denne boka finner du plansjer som viser aktørene i retten.

Kap 6 "Hjelp, jeg skal være vitne i retten!"

Om vitners rettigheter og plikter, og om hvordan vitner opplever sitt møte med retten.

Ingen vitner – ingen rettferdighet

Vitnene har et svært viktig plass i rettshåndhevelsen. Det er visse tegn i tiden som kan tyde på at personer som har iaktatt straffbare handlingen, ikke ønsker "å bli blandet inn" i saken. Myndighetene ønsker derfor å legge forholdene til rette for at vitnene ikke skal føle særlig ubehag forbundet med det å vitne i en sak. Uten vitner, vil mange straffbare handlingen bli uopklart; det vil ikke være mulig å få dømt forbryteren. Det vil i så fall representere et stort problem for samfunnet. For at rettsikkerhet skal opprettholdes, og gjerningsmenn skal kunne straffes, trengs det vitner i retten.

Vitners plass i ulike stadier av en straffesak

Tidligere er det gjennomgått hva som skjer i *saken* fra anmeldelse til rettskraftig dom. Vitnet kommer inn i saksbehandlingen på følgende måter i de ulike trinn:

Straffbar handling:	Vitnet observerer
Etterforskning:	Vitnet innkalles til politiavhør
Før hovedforhandling:	Vitnet innkalles til rettsmøte i tingretten
Hovedforhandling:	Vitnet forklarer seg i tingretten
Ved eventuell ankebehandling :	Vitnet forklarer seg for lagmannsretten

I dette kapitlet gjennomgås først regler og plikter for de vitner som innkalles til rettsmøtet. Deretter redegjøres for hva politiet og domstolene kan gjøre for å trygge vitner. Til slutt pekes det på noen typiske følelsesmessige reaksjoner for vitner.

Gjennomgang av reglene for vitner som forklarer seg i retten.

For å kunne veilede et vitne må vitnestøtten ha kunnskap om hvordan et vitne skal opptre i retten, hvilke regler som gjelder og hvilke plikter vitnet har.

- Vitner har plikt til å forklare seg for retten
- Vitnet skal snakke til dommeren
- Vitnet skal oppgi navn, fødselsdato, yrke og adresse, og om tilknytning til tiltalte eller fornærmede
- Vitnet skal avgi forsikring på ære og samvittighet
- Dommerne har ikke adgang til å lese sakens dokumenter, slik at vitnet må gjenfortelle hva som skjedde, og kan ikke bare henvise til sin politiforklaring
- Hvis vitnet ikke husker noe, må vitnet si det, og det godtas selvsagt av retten
- Vitnet må gi uttrykk for usikkerhet, hvis vitnet er usikker på det spørsmålet gjelder
- Hvis vitnet ikke forstår spørsmålet, må vitnet si fra om det
- Hvis vitnet har informasjon av betydning for saken som hun/han ikke direkte blir spurt om, plikter vitnet av eget tiltak å fortelle dette til retten

Vitner som er innkalt til retten, og som uteblir kan for øvrig straffes med bøter, og de kan også hentes til rettsmøtet av politiet.

Retten kan bestemme at vitner som oppholder seg langt unna rettsstedet kan avhøres via fjernavhør enten med eller uten bilde. Moderne teknologi gjør at det kan brukes videoutstyr, og i mange tilfeller kan også et telefonavhør gjøre nytten. Hovedreglen er imidlertid at vitnet skal møte direkte for den dømmende rett.

Hva vet tiltalte om vitnets forklaring?

Et vitne som skal forklare hva han/hun har sett tiltalte gjøre, for eksempel at tiltalte stjal en lommebok, gruer seg kanskje til å fortelle dette i retten med tiltalte til stede. Det er grunn til å understreke at tiltalte normalt er kjent med hva vitnene har forklart til politiet. Vitnenes forklaringer kommer derfor vanligvis ikke som noen overraskelse for tiltalte. Kopi av sakens dokumenter sendes til tiltaltes forsvarer senest når tiltale tas ut. Forsvarer har normalt hatt konferanse med tiltalte før hovedforhandling, og gjennomgått bevisene med ham.

Det kan derfor være lurt at vitnestøtten forklarer vitnet at det vanligvis ikke kommer som noen overraskelse på tiltalte hva vitnene forklarer.

Vitneboks

I rettssalene er det en vitneboks eller et bord med stol, som vender mot dommerbordet, og som er plassert midt i rommet. Der det er vitneboks, står som regel vitnet mens forklaring avgis, men vitnet kan be om å få sitte hvis det har vansker med å stå, eller forklaringen tar lang tid. I mange domstoler er det lagt opp til at vitnet skal sitte, og det er da selvsagt satt frem en stol. Normalt blir vitnet stående til personalia og forsikring er avgitt.

Vitnets adresse

Straffeprosessloven inneholder en bestemmelse som sier at hvis det er fare for at vitnet eller noen som står vitnet nær, kan bli utsatt for en forbrytelse som krenker livet, helsen eller friheten, eller for vesentlig velferdstap av annen art, kan rettens leder beslutte at opplysning om bopelen eller arbeidsstedet bare skal opplyses skriftlig til retten. Slike forhold bør selvsagt tas opp med aktor i saken på forhånd. Hvis det ikke er skjedd, kan aktor gis beskjed om at et vitne ønsker en slik fremgangsmåte. Det er likevel ikke slik at vitnet kan velge en slik løsning. Det er retten som må beslutte det, og visse vilkår må altså være til stede.

Forsikring på ære og samvittighet

Før forsikring avgis, blir vitnet gjort oppmerksom på vitneansvaret. Dommeren gjør oppmerksom på at alle vitner har plikt til å forklare sannheten, og at det er straffbart å forklare seg uriktig for retten. Uriktig forklaring kan straffes med fengselsstraff.

Dommeren sier så:

Forsikrer du at du vil forklare den rene og fulle sannhet og ikke legge skjul på noe?

Til det skal vitne svare:

Det forsikrer jeg på ære og samvittighet.

Øvrige regler for vitner og vitneforklaring

For sammenhengens skyld gjengis her ytterligere noen bestemmelser om vitner. Det er dommeren som passer på at disse reglene følges, og vitnestøttene har ikke noen plikt til å informere om dette.

For det første er det visse unntak fra reglen om at det skal avgis forsikring på ære og samvittighet:

- Forsikring skal ikke gis av vitne som er under 14 år
- Vitne som evnemessig ikke har forståelse av forsikringens betydning
- Vitne som er eller mistenkes for å være skyldig eller medskyldig i forhold som berøres av saken
- Vitne som kan kreve seg fritatt for forklaringsplikt

I straffeprosessloven kapittel 10 står reglene om vitner og vitneplikt, og blant annet om fritak fra forklaringsplikt blant annet for nær familie. I visse situasjoner kan et vitne ha taushetsplikt.

Hvis vitnet lurer på om han/hun har rett til fritak for plikt til å forklare seg, må vitnet spørre dommeren om det.

Dekning av utgifter

I straffesaker, har vitnene rett til å få dekket de utgiftene de har som følge av fremmøte i retten. Det kan være reiseutgifter (normalt med billigste reisemåte), utgifter til kost etter statens reiseregulativ (det vil si når reisen til og fra rettstedet har vart i mer enn fem timer) og tapt arbeidsfortjeneste. Hvis de blir trukket i lønn av sin arbeidsgiver, eller har mistet inntekt som selvstendig næringsdrivende, kan retten bestemme at de skal få erstattet sitt tap av staten, hvis tapet er dokumentert, for eksempel med en attest fra arbeidsgiveren.

Når en person under 16 år er vitne, skal foreldre eller andre foresatte gis anledning til å være til stede, og hvis de ledsager ungdommen, skal de ha godtgjøring som vitner. Dommeren i saken, eller andre av rettens personale, har plikt til å bistå med utfylling av nødvendige skjemaer for dekning av slike utgifter.

I sivile saker dekkes omkostningene normalt av parten som har kalt inn vitnet.

Hva kan domstolen gjøre for vitner som er utrygge?

Straffeprosessloven har en del bestemmelser som skal gjøre det lettere for engstelige vitner å fremstå i saken. Det er i samfunnets interesse at straffesaker oppklares. Hensynet til den tiltaltes interesser og hans krav på å imøtegå bevis og få en rettferdig rettergang, kan i praksis krysse hensynet til å trygge vitnene. De tiltak som er nevnt nedenfor kan først anvendes etter at den tiltalte har fått uttale seg, og etter en beslutning fra rettens side. Det må understrekes at de tiltak som nevnes nedenfor kun tillates brukt unntaksvis.

Mulig tiltak kan være:

- Saken kan gå for lukke dører (publikum må forlate salen)
- Vitnet kan slippe å oppgi adresse (eller oppgi arbeidssted i stedet)
- Tiltalte må forlate rettssalen mens vitnet forklarer seg
- Tiltalte kan sette seg bakerst i salen, mens vitnet forklarer seg
- Bortvisning av publikum som forstyrrer forhandlingene
- Avskjæring av bevis som ikke angår saken (unødige vitner slipper å møte)
- Anonym vitneførsel (vitnets identitet gjøres bare kjent for retten)
- Bevisopptak utenfor hovedforhandling (vitneførsel skjer i eget rettsmøte)
- Dommeravhør av vitner under 16 år (vitneførsel for dommer – filmes for mulig avspilling i hovedforhandlingen)
- Bistandsadvokat for fornærmede (den som har vært offer for den straffbare handlingen)
- Hemmelighold av opplysninger som kommer frem i saken
- Dommen unntas offentlighet
- Pressen forbys å referere fra saken

Hvis et vitne er i en situasjon som gjør det ønskelig at en eller flere av de tiltak som er nevnt her, tas i bruk, bør vitnet helst i god tid for hovedforhandlingen henvende seg til aktor for å redegjøre for sin situasjon.

Virkemidler politiet kan benytte for å ivareta vitners sikkerhet.

Politiet kan for øvrig sette i verk en rekke ulike tiltak for å beskytte vitner som står i fare for, eller er blitt utsatt for trusler eller angrep. Det kan være besøksforbud, det vil si at en person forbys å kontakte vedkommende fornærmede eller vitne. Det er for øvrig straffbart å utsette vitner for vold eller trusler. I praksis er det likevel ikke så mange eksempler på at vitner er blitt truet eller på annen måte blir utsatt for ubehageligheter.

For å sikre vitners behov for sikkerhet, og for å sikre samfunnets behov for at vitner til kriminelle handlinger stiller som vitner i rettsaker, kan politiet også iverksette program for vitnebeskyttelse. Politiet må vurdere mulighetene for trusler og represalier overfor vitner, og eventuelt foreta en risikoanalyse. Politiet kan da sørge for

- Økt patruljering fra politiet
- Voldsalarm
- Plassering på krisesenter
- Hemmelig adresse
- Skifte av telefonnummer
- Fjerne navn på postkasse og inngangsdør
- Salg av eiendeler/eiendom
- Låsing av bildører under kjøring
- Omregistrering av kjøretøy
- Endring av hjemmel til eiendom (fiktiv person står som hjemmelshaver i grunnboka)
- Vitnet kan søke å få endret fornavn eller etternavn i folkeregistret
- Skjerming i offentlige/private register (f.eks telefonkatalog, folkeregister)
- Teknisk overvåking
- Flytting og etablering på annet sted, eventuelt i annet land
- Identitetsskifte

Det er selvsagt visse vilkår som må være til stede før tiltakene kan settes i verk. Det redegjøres ikke nærmere for det her.

Hvordan opplever vitner rettsmøtet?

Det å skulle vitne i en rettssak føles ofte ubehagelig. Det er kanskje første gangen de setter sine ben i en rettssal, og det meste virker fremmed. I de rettssakene der vitnet selv har observert den kriminelle handlingen, eller har blitt utsatt for den, kan rettssaken være en vond påminnelse om det som skjedde.

Vitnene har ulike opplevelser og erfaringer bak seg, og vitnene har ulike behov for informasjon og støtte. De fleste er uvant med situasjonen, og har behov for informasjon om hvordan saken behandles, hva som skjer. Erfaring fra krysseksaminasjon i amerikanske filmer, er ofte ikke den beste ballast.

Andre vitner har mer spesifikke behov. De kan ha vonde opplevelser eller traumer knyttet til det de skal forklare seg om. Det er derfor en viktig del av vitnestøttens oppgaver å fange opp hvilke behov hvert enkelt vitne har, for deretter så godt det lar seg gjøre, å hjelpe vitnet.

Vitnene har normalt forklart seg for politiet, kanskje til og med flere ganger, og de kan være frustrerte over at de også må forklare seg i retten, ikke minst hvis de helst føler behov for å glemme det inntrufne; bli ferdig med det.

Mange vitner føler usikkerhet, fordi det kan være lang tid siden handlingen skjedde. Heldigvis er saksbehandlingstiden i domstolene gått ned, men i mange saker tar det likevel tid fra straffbar handling til behandling i retten. Det kan også være at vitnene må vente utenfor salen, fordi retten har brukt mer tid enn forventet på et annet vitne eller på tiltaltes forklaring. Ingen saker er like, og som nevnt annetsteds, må det nesten være slik at det er bedre at ett vitne venter litt, enn at alle de impliserte i salen må vente på ett vitne. Det er viktig at vitnene får fortløpende informasjon fra dommer eller aktor, hvis vitnene må påregne å vente.

Etter at vitnet har forklart seg i retten, kan de sitte igjen med ulike erfaringer. Noen kan føle lettelse over at det hele er unnagjort, mens andre kan føle sinne og frustrasjon over å ha møtt

tiltalte på nytt. Noen er bare lei seg, og føler seg krenket på nytt, eller uthengt. Endelig sitter noen med en positiv følelse over at de virkelig er blitt lyttet til under rettsforhandlingene.

I lagmannsretten kan belastningen og frustrasjonen være enda større enn i tingretten, fordi vitnene må forklare seg for tredje gang. Det hender på den annen side at noen vitner er nye for lagmannsretten, og de har vanligvis behov for praktisk informasjon om hva som skal skje.

I en undersøkelse fra en svensk lagmannsrett (Hovrätten för Västra Sverige i 2006) ønsket domstolen å kartlegge hvordan brukerne oppfattet informasjonen, servicen og måten de ble møtt på i rettslokalene. Svarene viste at særlig fornærmede og vitner uttrykte behov for å bli møtt og ivaretatt i sitt møte med rettslokalene på en bedre måte. Det ble opplevd positivt at dommeren viste interesse og engasjement, for eksempel ved at det ble stilt oppfølgings spørsmål. Rapporten fra undersøkelsen konkluderer blant annet med at oppførselen og holdningene brukerne blir møtt med av aktørene i retten har stor betydning for hvordan de opplever det å vitne; om de føler at dommeren har hørt på dem og om de føler seg ”rettferdig” behandlet.

Kap 7 Slik jobber vitnestøtter

Organisering, råd og tips, spørsmål og svar.

- **Søk kontakt med mulige vitner**
- **Gi medmenneskelig støtte og veiledning**
- **Gi praktisk informasjon om det som skjer i retten**
- **Husk ikke snakk om saken**

Rettenns koder for ulike saker

En liten ting innledningsvis. På tavler og i oversikter fra retten, opereres det med flere forkortelser for ulike sakstyper. Det er gjennomgått i kapitlet om saksbehandlingen i retten, men det gjentas her: Saksnummeret starter med et tosifret årstall, deretter følger det løpende saksnummeret, samt tre bokstaver som viser hva slags sak det er. Til slutt kommer fire bokstaver som kjenneretegner den aktuelle domstolen. For eksempel **08-035682MED-NERO**.

MED er meddomsrettssaker, det vil si vanlige straffesaker.

ENE er enedommersaker, det vil si tilståelsessaker, saker om besøksforbud, varetektsfengsel med mer.

TVI er tvistemål, det vil si sivile saker.

Domstolen er i dette tilfellet NERO, det vil si Nedre Romerike tingrett.

Det finnes flere koder, men det er i hovedsak bare vitner i MED- og TVI-saker.

Hva skal vitnestøtten gjøre?

Vitnestøtten skal som nevnt gi medmenneskelig støtte, praktisk informasjon og veiledning før, under og etter vitnets forklaring.

All erfaring viser at vitnet er usikker på hvordan rettsmøtet foregår. Ved å forklare vitnet hva som skal skje, senkes stressnivået, og ved å ha noen å snakke med, føler vitnet seg ikke så bortkommen. Det er også slik at oppgaven som vitne går lettere når vitnet får forståelse for at det er viktig at retten får høre hva vitnene har å forklare. Vitneforklaringene er nødvendig for å opplyse saken for retten. Det er grunn til igjen å minne om at retten ikke har adgang til politidokumentene; alle bevis skal føres direkte for retten.

Det er nødvendig å komme på talefot med vitnene, det er først da man kan gi støtte og veiledning. Første bud for vitnestøtter er likevel at man ikke må snakke med vitnet om saken. Det kan hende at vitnet ønsker å snakke om saken, om hva han/hun skal si. Vitnestøtten er ikke rådgiver for vitnet om hva som bør forklares i retten. Samtale om saksforholdet må derfor unngås, og hvis vitnet bare vil snakke om saken, får vitnestøtten si ”ja og ha”, og forklare at vitnestøtten må være pinlig nøytral, og ikke kan si noe om saken. Hvis vitnet lurer på om man skal si det eller det, får vitnestøtten oppfordre vitnet til å fortelle sannheten.

Normalt kommer det stadig vitner til retten, som vitnestøtten må være oppmerksom på. Vitnene er på forhånd varslet om at det vil være vitnestøtter til stede i tinghuset, og det bør være iøynefallende skilting i tinghuset, og vitnestøttene må bære skilt merket ”Vitnestøtte”. Uten å være påtrengende må vitnestøtten komme i kontakt med vitnene, men selvsagt er det vitnet som må bestemme kontakten.

Informasjon og støtte før vitnet forklarer seg

Det hender at et vitne ringer noen dager før hun skal møte i retten, og ber om å få se rettssalen. For noen er dette svært viktig, og det viser at faktisk kunnskap om det som skal skje, virker beroligende på mange mennesker. Hvis de får en slik informasjon, vil de nettopp kunne konsentrere seg om det viktigste: Forklare det som skjedde. Et trygt vitne, blir et godt vitne, og vi er midt i kjernen av hele poenget med vitnestøtteordningen. For slike vitner er det antagelig også av stor verdi at de vet at vitnestøttene stiller seg og sin kunnskap til disposisjon for det usikre vitnet, i kraft av å være et medmenneske som bryr seg.

Vitnene skal ikke høre hverandres forklaringer, og skal forklare seg uavhengig av hva andre vitner sier. Vitnet kan altså ikke sitte i salen og følge med på det som forhandles der, før vitnet selv har forklart seg. Etter sin forklaring kan vitnene normalt sette seg på tilhørerbenken og følge forhandlingene videre. Vitner som er fornærmede og som har bistandsadvokat kan nå forklare seg før tiltalte, jf. nærmere om fornærmedes stilling foran i denne boken.

Alle vitner har behov for kunnskap om hvor salen er og hvor mange som er til stede i salen. Selv vitner som har vært gjennom dette før, bør underrettes hvis det er en skoleklasse som tilhørere, hvis det er mange tiltalte, og dermed forsvarere. De fleste vil ha nytte av at vitnestøtten viser dem en plansje med informasjon om hvor de ulike aktører sitter i salen, og hvor vitnet skal stå, eventuelt sitte.

De vil ha nytte av å vite et dommeren skal ha personalopplysninger, og at det skal avgis forsikring på ære og samvittighet. I forrige kapittel er dommerens spørsmål om forsikringen, gjengitt ordrett. Der er det også gitt opplysninger om vitneplikt, taushetsplikt og lignende.

Vitnene bør informeres om at vitnet skal snakke til dommerne, selv om det stilles spørsmål fra aktor eller forsvarer. Det er nyttig for vitnene at de kjenner til at dommerne ikke vet hva vitnene har forklart seg om før, heller ikke til politiet, og at retten dermed har behov for en fullstendig gjengivelse av det vitnet har sett og opplevd. Dommerne i lagmannsretten vet ikke hva vitnet forklarte i tingretten. Hvis vitnet ikke husker noe, kan aktor eller forsvarer konfrontere henne med hva hun forklarte i politiavhør, men politiforklaringen kan normalt ikke leses opp.

Vitnene bør også vite at de ikke kan forklare seg ved bare å lese opp en ferdig nedskrevet erklæring. De må forklare seg muntlig, men kan selvsagt ha et notat eller en opptegnelse som de kan støtte sin forklaring på, og for å huske spesielle detaljer. De må da være forberedt på at dommeren spør når de skrev ned det notatet de bruker.

Hvis det er gått lang tid siden hendelsen, forstår dommerne at noe kan være glemt. Det er mye bedre at vitnet sier at det ikke husker, enn at det virker sikker, men bare tror hva som skjedde. Det er viktig at vitnet får forståelse for at det er greit å be om at uklare spørsmål omformuleres av den som spør. Det er viktig at vitnet forstår at hvis han er i tvil om noe han spørres om, må vitnet si fra om det. Retten må få vite hva vitnet vet sikkert, og hva han er i tvil om.

Hvis vitnet føler ubehag ved å snakke med vitnestøtten på gangen eller på et stort venterom hvor det kanskje også sitter kjenninger av tiltalte eller fornærmede, er det viktig at man skjermer vitnet. Måten dette gjøres på, er avhengig av hvilke muligheter som finnes, og må derfor tilpasses lokalt. Enkelte ganger kan det nok også være behov for å ta imot vitnet ved inngangen til tinghuset, eller avtale at vitnet skal møte et annet sted i tinghuset enn utenfor

rettssalen. Slike ting må avtales med sakens dommer, eller med annet personale i retten, og krever muligens også kontakt med aktor, forsvarer eller bistandsadvokat. Det står mer om skjerming av vitner og fornærmede i et av de foregående kapitlene.

Hvis vitnene er usikre på om de har plikt til å forklare seg, eller til å svare på enkelte spørsmål, må de henvises til å spørre dommeren om dette.

Enkelte vitner er urolige eller har så dårlig tid, at de ønsker å forlate tinghuset, hvis de ikke snart får anledning til å avgi forklaring. Vitnestøtten har ingen plikt – eller mulighet - til å sørge for at vitnet forblir i tinghuset, men vitnestøtten kan varsle det utålmodige vitnet om at uteblitte vitner kan ilegges bot av retten. Vitnestøtten kan også gå forsiktig inn i salen og legge en lapp med nødvendige opplysninger til dommeren, eller aktor.

I enkelte lagmannsrettssaker (og noen få tingrettssaker), er det egen rettsbetjent i salen. Da er det naturlig at vitnestøtten henvender seg til ham om faren for at et vitne vil dra fra tinghuset før forklaringen er avgitt. Rettsbetjenten kan på samme måte underrettes om vitner som melder at de er forsinket og lignende.

Informasjon og støtte mens vitnet forklarer seg

Enkelte vitner føler sterk uro for å forklare seg, og har kanskje blitt kjent med vitnestøtten i ventetiden, og ønsker å ha vitnestøtten med inn i salen. Om det kan skje bør avklares på forhånd med dommerne i retten. De fleste steder tillates det at vitnestøtten blir med inn i salen. Normalt vil vitnestøtten sitte på tilhørerbenken, men det er også eksempler på at vitnestøtten får sitte ved siden av eller i nærheten av vitnet under forklaringen.

Man bør huske på at vitnestøttene skal være nøytrale, men noe av poenget er jo nettopp å yte medmenneskelig støtte. Det bør være en diskusjon lokalt mellom vitnestøttene og domstolen om spillereglene for støtte under forklaringen. Man bør også ha i mente at andre vitner kanskje ikke får noen bistand, så lenge en vitnestøtte bruker all tid på ett vitne. Hvis man vet at en sak krever særlig tett oppfølging av vitnestøtter, kan man selvsagt vurdere å sørge for at flere er til stede.

Vitnestøttene kan som regel også følge et vitne inn i saker som går for lukkede dører, hvis det er nødvendig. I enkelttilfelle kan det tenkes at rettens leder vil konferere med aktørene om dette, men som regel vil det nok gå greit.

Informasjon og støtte etter at forklaring er gitt

For de vitner som signaliserer behov for det, bør vitnestøtten ta en avsluttende samtale for å høre hvordan det hele gikk; registrere frustrasjoner eller lettelse, og gjerne notere seg forhold domstolene bør merke seg for å bedre sin service til vitnene.

Noen vil kanskje ha hjelp til å fylle ut skjema for dekning av reiseutgifter, og vitnestøtten kan vise dem hvor de kan få hjelp til dette, og gi andre beskjeder av praktisk art, som busstopp, taxi og lignende.

Regelmessig vil det nok være enkelte vitner som synes å være i behov for bistand utover rammene for vitnestøtteordningen. Det er viktig at vitnestøtten gjør oppmerksom på og er seg bevisst at domstolenes vitnestøtteordning ikke rekker lenger enn til støtte og bistand i tinghuset i forbindelse med rettsmøtet.

Hvis det er klart at vitnet må tas hånd om av familie eller fagfolk, må aktor eller rettens personale gjøres oppmerksom på dette, slik at nødvendige tiltak kan bli iverksatt. Vitnestøtten kan eventuelt gi vitnet støtte til andre kommer og overtar oppgaven. Hvis det er etablert kontakt med et nærliggende Rådgivningskontor for kriminalitetsutsatte, kan kanskje noen derfra overta kontakten.

Hvordan ta kontakt med vitnene

Vitnestøttene vil nok etter hvert lære seg teknikker for å plukke ut vitnene blant dem som oppholder seg i tinghuset, og også for å komme i prat med dem. Det er fornuftig å bruke skilt merket "Vitnestøtte", og forhøre seg om vedkommende skal være vitne. Hvis ja, om dette er første gangen, og eventuelt tilby seg å svare på mulige spørsmål, eller si fra om mulig forsinkelse og lignende. Hvis det oppnås kontakt kan man jo ta frem plansjen med rettssalen og aktørene, og fortelle litt om hva som venter der inne.

Erfarne vitnestøtter har mange eksempler på at "tøffe" vitner som sier at de ikke er interessert i opplysninger, likevel kommer i prat med vitnestøtten, og til slutt har mye å spørre om.

Vitnestøttene må som nevnt gjennomgå kurs før de starter i arbeidet, og en del av opplæringen vil nettopp omhandle teknikker for å etablere kontakt med vitnene.

Organisering av arbeidet

Vitnestøttene må ha et fast møtepunkt i tinghuset. Det er behov for et lite kontor, med mobiltelefon, kanskje en pc og tilgang til kopimaskin. Det må stå en perm med tiltalebeslutninger og bevisoppgaver for de sakene som skal behandles. Domstolene må ha merket av de dager det er behov, eller ikke behov, for vitnestøtter minst en måned frem i tid, og det må finnes en vaktliste der vitnestøttene skriver seg opp på ledige vakter. Dette kan også ligge elektronisk på en pc, som rettens personale også har tilgang til, slik at en saksbehandler kan ta imot telefoniske påmeldinger. Normalt er det lagt opp til at hver vitnestøtte møter en til to ganger i måneden. Disse forholdene tilrettelegges noe ulikt i forskjellige domstoler, slik at det vil skje lokale tilpasninger.

Ideelt bør kontoret være kombinert med et samtalerom, der enkelte samtaler med vitner kan finne sted. Eventuelt må vitnestøttene kunne benytte andre møterom eller ubenyttede rettssaler til skjermede samtaler.

Ved større domstoler er arbeidet gjerne organisert slik at det er utpekt noen gruppeledere blant vitnestøttene, som har et ansvar for å samordne virksomheten, og som påser at vaktlistene blir fylt opp. Ved mindre domstoler kan det være en mulighet å peke ut en av vitnestøttene som kontaktperson og bindeledd mellom domstol og vitnestøtter. Domstolen må selvsagt også ha en særlig utpekt medarbeider som har ansvar for kontakt, og fremleggelse av tiltaler og bevisoppgaver, samt gi varsel til vitnestøttene om bortfall av saker.

Vitnestøttene må møte før sakene starter. I de fleste domstoler begynner rettsmøtene kl 0900. Vitnene er ofte innkalt til å møte kort tid etter at rettsmøtet starter. I Oslo er dagene delt inn i hele og halve vakter, mens de fleste andre domstoler har vakter som varer hele dagen. Når det siste vitnet forlater tinghuset, avsluttes vekten. Når det bare behandles småsaker, kan det skje tidlig på dagen. De fleste steder gjør vitnestøttene tjeneste en til to ganger pr måned.

Både i innkallingen av vitnet, og på skilt i tinghuset vil det stå et telefonnummer hvor vitnet kan komme i kontakt med vitnestøtte. At vitnestøtten har mobiltelefon gjør det mulig for

vitnestøtten å være rundt i tinghuset. Telefonen bør være satt over til tinghusets sentralbord (eller til en av de ansatte i domstolen som har ansvar for vitnestøttene) når vitnestøtten går for dagen.

Vitnestøtten fører logg for vekten, og registrerer hvor mange vitner de har hatt kontakt med.

Sikkerhet

Det er sjelden det oppstår dramatiske situasjoner i forbindelse med rettssaker, men det kan skje. Der politiet har vurdert et alvorlig trusselbilde, er politi til stede i salen, og eventuelt i tinghuset. Hvis man selv opplever ubehaglige situasjoner, må straks aktor eller rettens personale varsles. I rettssalene er det vanligvis alarmknapper med direkte varsling til politiet.

Ellers er det en god regel at man gjør seg kjent i tinghuset, og får informasjon om rømmingsveier. Vitnestøttene får normalt egen mobiltelefon til bruk i arbeidet, og den bør alltid bringes med, slik at man også kan varsle hvis det oppstår en ubehagelig situasjon. Vitnestøttene har selvsagt ikke noe ansvar for ro, orden og sikkerhet i tinghuset, og må bare trekke seg tilbake hvis det skulle oppstå en urolig situasjon.

I de største domstolene er det eget sikkerhetspersonell, som man naturlig tar kontakt med ved behov. Til enhver tid må politiet følge innsatte/siktede til rettsmøter, og normalt er det derfor ingen steder det er så stor tetthet av politifolk som i tinghuset.

Forsikring

Vitnestøttene er forsikret gjennom Røde Kors under aktivitet som vitnestøtter.

Taushetsplikt

Det er viktig for vitner som har kontakt med vitnestøttene, at det som sies behandles som fortrolige opplysninger. Vitnestøttene har derfor taushetsplikt om det støtten får kunnskap om i sitt virke. Der vitnestøtteordningen er etablert i samarbeid med Røde Kors, sørger Røde Kors for taushetserklæring. Vitnestøtter må også signere domstolenes taushetserklæring.

Kontakt med media

Det går en del journalister i tinghuset, dels for å følge rettssaker, dels for å lese dommer og kjennelser. Pressen har en viktig oppgave som representant for offentligheten. Domstolene har betydelig makt i samfunnet, og det er et grunnleggende prinsipp at offentligheten skal ha innsyn i det som skjer. Derfor er rettsmøter i hovedsak åpne for publikum og presse. Domstolene ønsker å legge forholdene til retten for at media skal få best mulig arbeidsforhold i tinghuset, og slik at de får innsyn i flest mulig saker.

Vitnestøttene bør vite at det er domstolsleder som har ansvar for å uttale seg på domstolens vegne, eventuelt dommeren i den enkelte sak. Siden vitnestøtten har taushetsplikt, bør vitnestøtten derfor ikke samtale med representanter for media. Dette skal som hovedregel overlates til domstolen.

Kap 8 Kommunikasjon med vitner

Verbal og ikke-verbal kommunikasjon, kroppsspråk, samtale og noen huskereglar.

Kommunikasjon mellom vitnestøtten og vitnet

Noen vitner kan ha vært utsatt for en straffbar handling. Disse kan ofte trenge tid til å bearbeide fysiske og psykiske reaksjoner etter hendelsen. Det kan være behov for medisinsk behandling og annen profesjonell hjelp. Som vitnestøtte er det derfor viktig å være klar over at vitnet kan ha vært gjennom en svært vanskelig tid før rettergangen. For noen vitner kan rettergangen dessuten innebære at gamle følelser og reaksjoner dukker opp.

Her nevnes enkelte typiske menneskelige reaksjoner av fysisk og psykisk art som kan forekomme:

- Følelse av kaos og uvirkelighet, vanskeligheter med å forstå hva som er hendt
- Frykt for å være alene, og behov for omtanke og nærhet
- Sinne, irritasjon og økt mistenksomhet
- Følelser av skyld og skam, og selvbebreidelse
- Frykt for sosialt samvær
- Konsentrasjonsvansker og søvnforstyrrelser
- Frykt for å møte gjerningsmannen, eller påminnelser om hendelsen
- Ulike former for angst, ofte ved etteropplevelser (flashbacks) av hendelsen
- Frykt ved uventede/sterke lyder og raske bevegelser
- Skjelvninger, svette og svimmelhet
- Svakhet i muskler, mageproblemer, pustevansker og trykk over brystet
- Hjerteklapp/uregelmessig hjerterytme

Vitnestøttens viktigste redskap for å gi støtte og informasjon til vitnene er god kommunikasjon i form av personlig nærvær og samtale. Dette kan være med på å nøytralisere den spenningen og uroen som mange kan føle før rettssaken.

Verbal og ikke-verbal kommunikasjon

Kommunikasjon mellom mennesker foregår både verbalt og ikke-verbalt. Den verbale kommunikasjonen handler om hva vi sier, mens den ikke-verbale handler om hvordan vi sier det, for eksempel ved kroppsspråk. Vitnestøtten bør være så tydelig som mulig i sin kommunikasjon. Vitnestøtten bør også forsøke å fange opp den ikke-verbale kommunikasjonen.

Kroppsspråk

Kroppsspråk kan bestå av blant annet gester, mimikk og berøring. Kroppsspråket formidles gjennom for eksempel ansiktsuttrykk, kroppsholdning eller hvordan man står eller sitter.

For å forstå den andres følelsesmessige situasjon må man iaktta ansiktsmimikken, munnen, øynenes bevegelser og pupillenes størrelse. Tårer og latter er uttrykksformer som vi tror er lette å tolke. Men tårer kan uttrykke ulike følelser; både sorg, glede og raseri. Latter kan være tegn på glede og vennlighet, men man kan også begynne å le når man er redd, eller opplever noe forferdelig.

Ved kommunikasjon må man også være oppmerksom på at enkelte mennesker setter pris på et større fysisk distanse til den man snakker med, enn andre. Hvis man trår over den annens grense for nærhet, vil god kommunikasjonen bli umulig.

Samtale

For den som er kalt inn som vitne er situasjonen sannsynligvis ny og uvant. Det er vanlig å fundere over konsekvensene av det man sier i rettssaken, både for andre og for seg selv. I denne nye og uvante situasjonen kan det å samtale utgjøre en betydningsfull del av vitnestøttens arbeid.

For å unngå å påvirke vitneforklaringen er det viktig at vitnestøtten forholder seg nøytral, og ikke kommenterer vitnets historie eller rettssaken. Vitnestøtten må altså aldri gi vitnet råd som angår saksforholdet.

En person som kjenner seg noenlunde rolig og trygg blir et bedre vitne enn den som opplever stress og usikkerhet. Det å få snakke om sine tanker og følelser med noen kan gjøre at man opplever større innsikt og trygghet.

Huskeliste for god kommunikasjon

Du skal:

- Se på den andre som likeverdig med deg selv
- Si hvem du er og være tydelig med at din hjelp er et tilbud, ikke et påbud
- Lytte til den andre mer enn du prater selv
- Være ærlig og gi den andre hjelp til å se realistisk på situasjonen
- Kjenne og akseptere din egen begrensning
- Henvise videre til samtalehjelp for den som behøver det

Du skal ikke:

- Være flåsete og si sånt som "dette har hendt flere", "ta deg sammen", "snart føler du deg bedre" eller "det er ikke så farlig"
- Prate selv for å dempe din egen angst
- Oppmuntre til anklager mot utenforstående
- Tro at du må beskytte den andre fra virkeligheten
- Tro at en person som virker rolig, ikke behøver din hjelp
- Avbryte den andre, hvis ikke det er helt nødvendig

Kap 9 Hva kan vitner spørre om?

Mulige spørsmål fra vitner, og forsøk på svar.

Vitnestøtteordningen har pågått noen år, og basert på erfaringer så langt refereres her noen av de typiske spørsmål vitnene stiller vitnestøttene. Svarene er ikke ment som fasitsvar, men som forslag til svar, og som en ledd i tankeprosessen rundt forberedelsen til arbeidet som vitnestøtte.

”Må jeg oppgi fullt navn og adresse?”, (jf også vitnes adresse)

Som vitne må man oppgi fullt navn, men man kan oppgi adresse til arbeidssted i stedet for bopel. Det finnes regler om anonym vitneførsel, men disse gjelder bare i svært spesielle tilfeller. Se nærmere opplysninger under punktet ”Vitnets adresse” i kapittel 6.

”Kan jeg være tilstede under hele saken?”

Vitner kan som hovedregel ikke være tilstede før de har avgitt forklaring. Dette er for å unngå at de blir påvirket av noe de hører under saken. Etter at de har avgitt forklaring derimot, kan de følge saken fra tilhørerbenken, hvis ikke saken går for lukkede dører.

For vitner som er *fornærmet* i saken, er det nå nye regler om at fornærmede som har fått oppnevnt bistandsadvokat i normalt skal forklare seg før tiltalte. De har også normalt rett til å være til stede under hele saken. Også fornærmede som ikke har krav på bistandsadvokat har rett til å være tilstede under hele hovedforhandlingen uavhengig av tidspunktet for egen forklaring.

”Hva skjer hvis jeg ikke møter opp?”

Konsekvensene av ikke å møte opp som vitne er alvorlige. Dette er det viktig å få meddelt et vitne som eventuelt nøler med å møte opp, eller ønsker å forlate tinghuset før forklaring er avgitt. Vitnet kan bli hentet av politiet, eller bli ilagt en bot. I helt spesielle tilfeller kan et vitne bli holdt i fengslig forvaring til det skal forklare seg.

”Kan jeg vitne uten at tiltalte er tilstede?”

Hvis et vitne uttrykker bekymring og/eller engstelse for at tiltalte skal være tilstede under hans eller hennes forklaring i retten, er det viktig å lytte til dette og anerkjenne vitnets engstelse. Hvis vitnet er mottagelig for det, kan vitnestøtten opplyse om hvordan saken er fra den motsatte side, nemlig for tiltalte selv. Det er et grunnleggende prinsipp og en rettighet å få være tilstede i sin egen straffesak. Mange vitner forstår godt at tiltalte må være tilstede etter at dette har blitt opplyst om. Vitnestøtten kan i tillegg komme med argumenter som: ’det kan kanskje være bra for tiltalte å høre hva vitnet har å si, og at tiltalte på den måten kanskje får en bedre forståelse for vitnets oppfatning av saken.

Siden det er en grunnleggende rettighet at tiltalte skal være til stede, skal det mye til før retten beslutter at tiltalte skal forlate salen. En mellomløsning kan være at tiltalte setter seg bakerst i salen eller bak et skjerm Brett, mens vitnet forklarer seg, eller at tiltalte blir plassert i et tilstøtende rom, men hører hva vitnet sier. Det er viktig at vitnestøtten ikke gir vitnet for store forhåpninger om å slippe å forklare seg med tiltalte i salen, men gir informasjon om at det kan tas opp med aktor og retten.

Hvis vitnet insisterer på at tiltalte må forlate salen, og eventuelt truer med å forlate tinghuset, kan det være tilrådelig å gå diskret inn i rettssalen og legge en lapp til aktor. På lappen skriver man hva som holder på å skje med det engstelige vitnet, navnet sitt og at man er vitnestøtte.

Aktor vil da mest sannsynlig be om en pause i saken for så å komme ut på gangen til vitnestøtten og vitnet. Da blir det anledning til å forklare aktor situasjonen, slik at hun eller han kan ta det opp i retten og vurdere hvorvidt tiltalte skal forlate fra salen.

”Hva skal jeg si hvis ikke jeg husker, eller ikke forstår spørsmålet?”

Det er helt i orden for et vitne å si at man ikke husker. Det forventes ikke at vitnet skal huske alt ned til den minste detalj. Det vil normalt være viktig å opplyse retten hvis vitnet er usikker. Retten skal fatte en avgjørelse basert på blant annet vitnets forklaring, og med mindre vitnet sier noe annet, vil retten legge til grunn at vitnet er sikker på det han eller hun forteller. Det er ingenting galt i å ikke huske, man er ikke et ”dårlig vitne” av den grunn. Det er også helt i orden å forklare at man er nervøs, engstelig eller lignende, og at man kanskje derfor ikke husker alt så godt. Vitnet kan også be om å få et spørsmål stilt på nytt, eller stilt på en annen måte, hvis spørsmålet synes uklart.

”Har jeg lov til å snakke med andre vitner eller deg om saken?”

Vitnet må få lov til å fortelle om saken til vitnestøtten dersom det har behov for det. Vitnestøtten kan imidlertid ikke gi kommentar tilbake om saken. Vitnestøtten kan lytte, men ikke stille spørsmål eller snakke om konkrete saksforhold. Det er ikke lov å påvirke vitner.

En situasjon som kan oppstå er at det kommer andre vitner eller tilhørere ut av rettssalen mens vitnestøtten snakker med vitnet og begynner å fortelle denne hva som har skjedd der inne, hva ulike parter har sagt etc. Dette kan være en vanskelig situasjon for vitnestøtten. En mulig løsning her er å opplyse begge parter om at det ikke er lov å påvirke vitner, for deretter å forlate dem. Det er ikke vitnestøttens jobb å leke ”politi” i gangene! Men det er fint å opplyse om det, slik at man i det minste har sagt i fra.

”Hvorfor må jeg vente så lenge?”

Det er uheldigvis ganske vanlig at vitnene blir sittende en god stund og vente før retten er klar for deres forklaring. Årsaken til dette er at det er vanskelig for aktor å vite hvor lang tid tiltaltes forklaring tar, samt andre vitners forklaring.

Etter innledningsforedraget, forklarer tiltalte (eller fornærmede med bistandsadvokat) seg først. Det varierer selvsagt mye hvor lang tid dette tar. Noen har mye på hjertet, mens andre velger å ikke si så mye. Etter tiltaltes forklaring kommer vitnene, og det er ikke alltid lett å forutse hvor lang tid hvert vitne vil bruke.

Det er vanskelig å løse disse utfordringene på en måte som medfører at det aldri blir ventetid for noen av vitnene. Legges det inn for lang tid mellom hvert vitne risikerer man å få ”dødperioder” hvor hele retten må vente til det neste vitnet kommer. Da blir gjennomføringen av saken ineffektiv.

”Det er jeg som er fornærmede i denne saken, hvorfor er jeg bare innkalt som vitne?”

Det er et grunnleggende trekk ved det norske strafferettssystemet at det ikke er offeret for den straffbare handling som går til retten og fører straffesaken mot gjerningsmannen. Det er det offentlige, staten, som har påtatt seg denne rollen, og en egen etat er opprettet for dette formålet, nemlig påtalemyndigheten. Det er derfor påtalemyndigheten som reiser sak og som er part i straffesaken, og tiltalte er den andre parten. Den som er utsatt for en kriminell handling er et sentralt vitne i saken, men ikke part. Man kan reise sivil straffesak på eget initiativ, da får man status som part, men i praksis skjer dette svært sjelden, og reglene om private straffesaker behandles ikke i Håndboken.

Det er imidlertid nylig innført regler, der den fornærmede får flere rettigheter under rettens behandling av saken, og får status som ligner på partsstatus. Blant annet har fornærmede nå normalt rett til å være til stede under rettssaken, og fornærmede med bistandsadvokat har normalt rett til å forklare seg før den tiltalte. I mer alvorlige saker har fornærmede krav på bistandsadvokat, som skal ivareta fornærmedes interesser. Fornærmede har altså flere rettigheter enn andre vitner, men de innkalles altså fortsatt som vitner. Etter de nye reglene, skal likevel fornærmede som fremmer et erstatnings- eller oppreisingskrav i straffesaken, innkalles som part.

”Hvordan får jeg erstattet mine utgifter i forbindelse med at jeg har vært vitne?”

Alle vitner har krav på å få erstattet utgifter de har hatt i forbindelse med at de har vitnet i en straffesak. Det gjelder både reise penger og tapt arbeidsinntekt. Hvis vitnet har et fravær fra hjemmet på mer enn fem timer i forbindelse med forklaringen i retten på grunn av lang reisevei, har vitnet krav på kostgodtgjøring etter statens satser for offentlige ansatte.

Det er et krav om at reiseutgifter og tapt arbeidsfortjeneste må dokumenteres, det vil at kvittering eller billett fremlegges. For normale buss, tog og ferjereiser innen rettskretsen kreves ikke at billetten fremlegges.

Staten dekker reiseutgifter på billigst mulig reisemåte til tinghuset. Vitnet fyller ut et skjema og leverer eller sender det til ekspedisjonen i tinghuset. Det er en fordel å fylle ut saksnummeret på skjemaet. Statens økonomireglement tillater ikke lenger at det er kontanter i tinghusets kasse, slik at utgiftene normalt blir refundert via vitnets bankkonto.

Fornærmede med bistandsadvokat som følger hele saken har normalt krav på å få dekket tapte arbeidsinntekter og kostgodtgjøring for hele den tiden de følger saken.

”Kan jeg ha med notater eller noe jeg har skrevet?”

Vitnet kan som hovedregel ikke lese opp noe det har skrevet ned på forhånd. Forklaringer i retten skal skje muntlig. Dette henger sammen med to viktige prinsipper straffeprosessen, nemlig prinsippene om muntlighet og bevisumiddelbarhet. Alle bevis, inkludert vitner, skal føres muntlig og direkte for dommeren. Vitnet kan likevel støtte sin muntlige forklaring på en huskelapp, for eksempel med datoer eller tall.

Det finnes enkelte unntak fra disse prinsippene, som telefonavhør eller opplesing av forklaring. Disse skal bare unntaksvis benyttes og det kreves særlige grunner. Opplesing av forklaringer strider mot et tredje prinsipp i norsk strafferettspleie, nemlig prinsippet om kontradiksjon. Tiltalte skal ha muligheten til å høre det som blir sagt, og gjennom sin advokat få muligheten til å stille spørsmål til vitnet, motsi eller kommentere det som kommer frem.

”Jeg har allerede forklart meg for politiet, hvorfor må jeg møte opp i retten og si det samme en gang til?”

Bortsett fra i tilståelsessakene har ikke dommerne politidokumentene i saken. Det er bare aktor og forsvarer som har disse dokumentene. Dommerne vet derfor ikke hva vitnene har fortalt politiet.

Bakgrunnen for dette er prinsippene om muntlighet og bevisumiddelbarhet. Det er svært viktig at retten selv får anledning til å høre vitnene, for å danne seg et inntrykk av saken og omstendighetene. Politiet foretar etterforskning av saken, påtalemyndigheten tar ut tiltale, og

det er først når saken kommer opp til hovedforhandling at dommeren og retten møter saken. Det er viktig at de hører alt som er relevant, også det som allerede er opplyst om til politiet.

”Jeg snakker dårlig norsk, er det tolk i salen?”

Hvis vitnestøtten vet at det er tolk til stede, er jo saken grei, og spørsmålet kan besvares bekreftende. Hvis det ikke er tolk, bør vitnestøtte forsøke å varsle aktor som snart som mulig, og si fra om at det kanskje må innkalles tolk.

”Jeg har dårlig hørsel, og er redd jeg ikke hører hva jeg blir spurt om?”

Vitnestøttene bør få en orientering fra rettens personale om det er teleslynge i salen, eller om det kan monteres høretelefoner på høytalersystemet, og svare ut fra det.

”Kan jeg få sitte mens jeg avgir min forklaring?”

Alle unntatt dommeren står når de har ordet i en rettssal. Når det gjelder vitnene er praksis i norske domstoler svært ulik. Der det er en høy vitneboks, er det normalt lagt opp til at vitnene skal stå mens de forklarer seg. Vitner som har problemer med å stå, eller som av andre grunner ønsker å sitte, må be om å få sitte. Det settes da vanligvis en stol foran vitneboksen. I mange domstoler er det satt frem en stol og et bord, og det er da lagt opp til at vitnet skal sitte under forklaringen. Vitnet skal likevel stå når forsikring på ære og samvittighet avgis. De som ønsker å stå, får selvsagt lov til det, også når de forklarer seg.

”Hvis det tar lang tid i retten og jeg blir sliten, kan jeg be om en pause?”

Hvis vitnet blir sliten, eller er syk, og trenger en pause, må vitnet spørre rettens leder om det er i orden. Det vil det sikkert være.

”Jeg vil så gjerne få sagt noe jeg ikke sa til politiet, men som jeg tror kan ha betydning. Kan jeg gjøre det?”

Vitner har plikt til å fortelle alt som har betydning for saken, og bør oppfordres til å fortelle også ting som ikke er sagt til politiet. Slikt skulle vært meldt til politiet eller aktor før hovedforhandlingen, men det er bedre sent enn aldri.

”Jeg er 90 år, og vil gjerne ha med meg datteren min inn i rettssalen. Er det greit?”

Det er selvsagt greit at vitnet ledsages inn i retten. Det er imidlertid vitnet som skal forklare seg.

”Hvis jeg blir tørst, kan jeg be om et glass vann?”

Det er helt greit å be om å få et glass vann. Normalt vil vitnet også bli tilbudt det.

”Jeg venter på en viktig telefon. Kan jeg ha mobiltelefonen slått på mens jeg forklarer meg?”

Mobiltelefoner skal være slått helt av i rettssalen. Er det høytaleranlegg i salen, slår mobiltelefonen inn og forstyrrer forhandlingen, selv om den er satt på lydløs.

”Kan jeg ta med kaffe eller cola inn i salen?”

Forhandlingene i retten skal ha et preg av ro og verdighet, og være litt høytidelig, og det skal derfor ikke skje spising og drikking under forhandlingene. Det er satt frem vannkarafler og glass, men vann er det eneste som kan drikkes.

”Jeg har min 3-måneders gamle datter med meg. Kan hun tas med inn i salen?”

Det beste for forhandlingene, og for vitnets konsentrasjon, er nok at barnet ikke blir med inn. Det er likevel bedre at vitnet kommer med barnet, enn at det uteblir, og hvis ingen kan se til barnet, må barnet bli med inn. Så får vi håpe vitneforklaringen går raskt, og at barnet sover. Hvis forklaringen tar tid, må vitne be om nødvendig pause for amming.

Et vitne ringer dagen før hun skal vitne, og spør: ”Kan jeg få komme nå, og se rettssalen?”

Et slikt ønske bør absolutt etterkommes, hvis det er praktisk mulig. Hvis vitnestøtten ikke har tid til å vise vedkommende en rettssal, bør vitnestøtten høre om rettens personale kan sørge for det.

”Vet tiltalte hva jeg har forklart til politiet?”

Gjennom sin forsvarer har tiltalte vanligvis i god tid før hovedforhandlingen anledning til å sette seg inn i hva vitnene har forklart til politiet. Vitneforklaringen kommer derfor normalt ikke overraskende på tiltalte.

Kapittel 10 Om å arbeide som frivillig

Om utfordringer for personer som driver frivillig arbeid

Tankegangen bak den valgte organisering av vitnestøtteordningen er at vitner gis støtte og veiledning fra frivillige personer, som er gitt grundig opplæring, og som ikke har andre motiver enn å yte frivillig bistand. De er - og skal fremstå - uavhengige av partene, og er altså heller ikke ansatt i domstolene.

Man skulle kanskje tro at det ikke er i tidens ånd å drive dugnadsjobbing og frivillig arbeid. Røde Kors opplever et stadig tilslag av personer som ønsker å drive frivillig arbeid. Mange ønsker å gi noe tilbake til samfunnet, og ved å hjelpe andre gjennom frivillig arbeid, får de som yter noe mye tilbake selv. Det har også vært en markert økning blant unge for frivillig arbeid, det gjelder særlig folk mellom 20 og 30 år. Det skyldes antagelig at frivillig arbeid har gode tradisjoner i det norske samfunnet. Røde Kors arbeider mye med å sikre at frivillighetsarbeidet har en solid verdiforankring.

Når det gjelder vitnestøttene, har det antagelig en egenverdi at vitnestøttene er uavhengig, også av domstolene. For de som blir veiledet, det vil si vitnene, har det nok også betydning at de rettleides av personer som gjør dette arbeidet uten lønn, og altså bare for å hjelpe andre.

For de som skal starte som vitnestøtter, skal det alltid gjennomføres god opplæring gjennom kurs. Man blir forberedt på hva som møter den enkelte i arbeidet. Det er grunn til å understreke at arbeidet som vitnestøtte skal begrenses til medmenneskelig støtte og bistand den tiden vitnene er i tinghuset. Den frivilliges tid vil ellers lett bli spist opp av enkeltskjebner. Siden det er domstolene som driver vitnestøtteordningen, er det naturlig at arbeidet avgrenses til den tiden vitnet er i tinghuset. Det er samfunnets vanlige hjelpeapparat som må trå til når vitnet er ferdig i retten, og påtalemyndigheten har selvsagt et ansvar for å ivareta vitnene i straffesaker.

For vitnestøtter som er organisert gjennom Røde Kors, sørger Røde Kors for å tegne en ansvars- og ulykkesforsikring, som gjelder under arbeidet, og på reise til og fra arbeidet. Også vitnestøtter organisert på annen måte skal ha et tilsvarende forsikring.

Kap 11 Domstolenes samarbeidspartnere

Norges Røde Kors

DA har inngått en rammeavtale med Norges Røde Kors om etablering av vitnestøtteordningen ved domstolene. Domstoladministrasjonen legger opp til at Røde kors vil være hovedsamarbeidspartner på dette området, og slik at det innenfor rammen av avtalen mellom DA og Norges Røde Kors inngås en lokal samarbeidsavtale mellom den enkelte domstol og lokalforeninger i Røde Kors.

Adresse:

Norges Røde Kors

Postboks 1 Grønland

Hausmannsgate 7, 0133 Oslo

Tlf: 05003

Hjemmeside: www.redcross.no

Kontaktperson:

Carola Ruud

Rådgivningskontoret for kriminalitetsutsette

RKK har kontorer i de fleste fylker

Felles telefonnummer: 800 40 008

Hjemmeside: <https://www.politiet.no/kontakt-oss/stottesenter-for-kriminalitetsutsette/>

Kontoret for voldsoffererstatning

Postboks 253, 9951 Vardø

Tlf: 78 98 95 00

E-post: post@voldsoffererstatning.no

Hjemmeside: www.voldsoffererstatning.no

Støttesenter for fornærmede i straffesaker

Trondheim.

Tlf: 73 89 90 40 Mob: 48 16 19 28

E-post: hanne.haugen@politiet.no

Kap 12 Annen nyttig informasjon

Aktuelle linker:

Om domstolene:

www.domstol.no og www.domstoladministrasjonen.no

Om politiet:

www.politiet.no

Om Justisdepartementet:

www.regjeringen.no (med henvisning til alle departementene)

Norske lover finnes på www.lovdato.no

Sentrale lover for domstolene og saksbehandlingen:

Straffeloven

Straffeprosessloven

Domstolloven

Vedlegg 1:

Juridiske ord og uttrykk

Advokat: Person med juridisk embetseksamen som har advokatbevilling.

Vedkommende har tillatelse til å gi juridisk bistand i rettssaker.

Advokatbevilling: Tillatelse til å praktisere som advokat. Denne gis av Tilsynsrådet for advokatvirksomhet.

Advokatfullmektig: Juridisk utdannet person som utfører advokatarbeid uten egen advokatbevilling. Ansatt hos en advokat/advokatfirma som er ansvarlig for det arbeidet

Aktor: Anklager, den som i en straffesak opptrer på påtalemyndighetens vegne.

Juridisk utdannet.

Alminnelige domstoler: Felles betegnelse for tingrettene, lagmannsrettene og Høyesterett.

Anke: Et ordinært rettsmiddel som består i at en sak bringes inn til ny behandling og prøving for en høyere domstol. Lagmannsretten er anke-domstol for saker som er avgjort i tingretten.

Høyesterett er anke-domstol for saker behandlet i lagmannsrettene.

Ankeforhandling: Hovedforhandling i en ankesak.

Ankefrist: Den frist en part har til å anke.

Ankemotpart: Den part i en sivil sak som aksepterer førsteinstansens avgjørelse, men som blir motpart i ankesaken. Brukes undertiden også om påtalemyndigheten i straffesak, hvor domfelte anker.

Ankende part: Den part i en sivil sak eller straffesak som anker.

Ankesum: Den minste verdi en sivil sak må gjelde for å kunne innankes for en høyere rett (pt kr 125.000 for anke fra tingrett til lagmannsrett).

Ankeutdrag: Utdrag som utarbeides for retten. Dett inneholder tidligere rettsavgjørelser, skriftlige bevis i saken mv.

Anonym vitneførsel: Tiltak for å beskytte aktørene i straffesaker mot trusler og represalier. Bestemmelsene finnes i straffeprosessloven.

Arrest: Midlertidig rettslig avgjørelse der et pengekrav sikres, eller der skyldneren blir pålagt et reiseforbud.

Befaring: En inspeksjon/undersøkelse som foretas av retten av et åsted i en straffesak eller f.eks av en eiendom i en sivil sak.

Benefisert sak: Sak hvor en eller begge parter får fri sakførsel.

Beslag: Ting som antas å ha betydning som bevis kan beslaglegges etter beslutning fra retten, men på visse vilkår også etter beslutning fra politiet.

Beslagsfrihet: Gjelder midler og inntekter hos saksøkte som saksøker ikke kan få utlegg i. Reglene som tar sikte på å beskytte skyldneren, er samlet i dekningslovens kapittel 2.

Beslutning: En avgjørelse av retten som ikke er dom eller kjennelse.

Beslutningen kan på visse vilkår omgjøres av retten selv. Visse beslutninger kan ankes.

Betinget dom: Utsetter fullbyrdelsen av en straffedom under nærmere fastsatte betingelser. Straffen faller bort hvis betingelsene er oppfylt, f.eks. at det ikke begås nye straffbare forhold i en fastsatt prøvetid.

Bevis: Et middel som skal dokumentere et påstått faktum.

Beviset kan være personlig (vitnebevis) eller såkalt tinglig, dvs reelle bevis f.eks et åsted, gjenstander og dokumenter.

Bevisopptak: Rettsmøte som ikke holdes som et alminnelig ledd i saksbehandlingen, men avholdes for å sikre bevis, f.eks. for å få forklaring fra et vitne som vil være fraværende under hovedforhandlingen.

Bistandsadvokat: Advokat som oppnevnes av retten for å hjelpe fornærmede i en straffesak.

Borgerlige rettskrav: Et sivil krav på erstatning/oppreising i forbindelse med en straffbar handling og som fremsettes i forbindelse med en straffesak.

Byrett: Tidligere navn på førsteinstansdomstolene i bykommunene (med noen unntak). De tilsvarende domstolene i landdistriktene ble kalt herredsretter. Fra 1. januar 2002 kalles alle by- og herredsretter for tingretter (se tingrett.)

Dokumentbevis: Et skriftstykke som tjener som bevis for et faktum av betydning for rettssaken.

Dom: Avgjørelse av retten som avslutter saken.

I en sivil sak avgjøres det krav som er fremsatt.

I en straffesak avgjøres om tiltalte eller siktede er skyldig i en straffbar handling og hvilken straff han i tilfelle skal ha.

Dommer: Se embetsdommer og dommerfullmektig

Dommerfullmektig: Juridisk utdannet person som ansettes for en tidsbegrenset periode i den enkelte domstol. En dommerfullmektig kan lede forhandlingene i retten og treffe rettslige avgjørelser. Ordningen med dommerfullmektiger skal blant annet bidra til å gi juridiske kandidater praksis fra domstolene.

Domssogn: Se rettskrets

Embetsdommer: Fast ansatt dommer, utnevnt av Kongen i Statsråd. Vedkommende har juridisk embetseksamen og leder forhandlingene i retten, og treffer rettslige avgjørelser. Sml. Dommerfullmektig, tingrettsdommer, lagdommer og Høyesterettsdommer.

Embetsmann: Offentlig tjenestemann som er utnevnt av Kongen i Statsråd.

Enedommersak: Betegnelse på sakstype der tingretten behandler en straffesak med bare en dommer. Gjelder pådømmelse i tilståelsessak, og behandling for eksempel av begjæring om varetektsfengsling.

Fjernavhør: Vitner som ikke er av vesentlig betydning for saken, kan avhøres under hovedforhandlingen over telefon.

Forbrytelse: Straffbare handlinger jf. straffeloven (2. kapittel) og i andre lover som kan medføre fengselsstraff i mer enn 3 måneder.

Foreldelse: Når man har et økonomisk krav mot andre, løper, det frister på hvor lang tid det kan gå uten at man får betaling. Hvis fristen oversittes, faller kravet bort, dvs at kravet er foreldet. Fristen avbrytes bl.a. ved betaling og tvangsfullbyrdelse.

Forelegg: Et dokument som særlig benyttes i mindre straffesaker og som utferdiges av påtalemyndigheten, når påtalemyndigheten mener at straffen bør være en bot.

Dokumentet inneholder en beskrivelse av det straffbare forhold en person er mistenkt for og en beskrivelse av det straffebud som er overtrådt samt den bøtstraff vedkommende skal ilegges for forholdet og eventuelt også en påstand om inndragning.

Den mistenkte kan selv velge om han vil akseptere forelegget.

Forenklet forelegg: Bøteleggelse på stedet etter faste takster for mindre trafikkforseelse.

Forkynnelse: En form for meddelelse til parter, vitner, siktede og tiltalte som starter frister når det er av stor betydning å få bekreftet at meddelelsen er kommet til rett vedkommende.

Stevninger i sivile saker, begjæringer til namsretten om tvangssalg eller tvangsbruk, innkalling til rettsmøte, dommer og kjennelser i saker om tvangsfullbyrdelse forkynnes.

Forlik: Avgjørelse av en sivil tvistesak ved at partene blir enige om løsningen.

Dersom forlik inngås i forliksrådet eller i retten (rettsforlik), har det virkning som en rettskraftig dom.

Forliksklage: Innleder en sak i forliksrådet. Oppnås ikke enighet kan forliksrådet avsi dom eller innstille behandlingen av saken.

Forliksmegling: Megling mellom partene i en sivil sak i hensikt å oppnå enighet mellom partene (forlik).

Forliksrådet: Forliksrådet er både meklingsinstans og domstol for sivile saker. Alle dommer kan ankes til tingretten innen én måned. Alle kommuner har forliksråd. Forliksrådet består av tre lekfolk og like mange varamedlemmer, som velges blant kommunenes innbyggere for fire år om gangen.

Fornærmede: Den person som har vært utsatt for en straffbar handling.

Forseelse: Mindre alvorlige straffbare handlinger, omhandlet i straffeloven 3. del og andre straffbare handlinger som ikke er forbrytelser. Sml. forbrytelser.

Forsvarer: En advokat som bistår en siktet eller tiltalt.

Fravikelse: Saksøkte (leietaker) blir kastet ut av boligen/lokalene han besitter.

Fri rettshjelp: Når en saksøker eller saksøkt får dekket sine utgifter til å anlegge sak og til advokat. Det offentlige dekker utgifter til advokat i forbindelse med rettsvister, se rettshjelpsloven. Gis til personer som har en inntekt under et visst nivå.

For visse type saker gis alltid fri rettshjelp, f.eks. militærnektersaker, barnevernssaker og saker om psykisk helsevern

Førstelagmann: Domstolleder i lagmannsretten.

Gjeldsordning: En avtale med kreditorene som innebærer en hel eller delvis ettergivelse av gjeld eller en lettelse av lånevilkårene.

Gjenåpning: Ny behandling av en rettskraftig dom.

Herredsrett: Tidligere navn på førsteinstansdomstolene i landdistriktene (med noen unntak). De tilsvarende domstolene i bykommunene ble kalt byretter. Fra 1. januar 2002 kalles alle by- og herredsretter for tingretter. (Se tingrett.)

Hovedforhandling: Muntlige forhandlinger i retten som foregår direkte for den dømmende rett både i sivile saker og i straffesaker etter at den forberedende saksbehandling er ferdig. Etter hovedforhandling skrives og avsies dommen.

Høyesterettsjustitiarius: Dommer som er øverste leder av Høyesterett.

Inhabilitet: En dommer er inhabil hvis det foreligger omstendigheter som kan gi grunnlag for å anta at han kan ha interesse i et domsresultat i en bestemt retning. Det kan være tilfellet hvis dommeren er i familie med, eller har annen nær tilknytning til partene i saken. Inhabilitet kan også foreligge hvis det er andre omstendigheter som kan svekke tilliten til dommerens objektivitet. I slike tilfeller må han fratre som dommer, og en annen dommer overtar.

Inndragning: En reaksjon på den straffbare handling, ved at vinningen ved handlingen (det økonomiske utbyttet), produktet av handlingen (f.eks. falske sedler), gjenstanden for handlingen og midler som har blitt brukt til handlingen, kan inndras, det vil normalt si overtas vederlagsfritt av staten. Betraktes ikke som straff.

Innledningsforedrag: Del av hovedforhandlingen hvor det gis en redegjørelse fra aktor og prosessfullmektigenes side om hva saken dreier seg om og hvilke bevis de vil trekke frem.

Innsigelser: De innvendinger motparten har mot det den annen part gjør gjeldende.

Kjennelse: En avgjørelse av retten som verken er en dom eller en beslutning.

En avgjørelse som går ut på å avvise eller heve en sak, vil være en kjennelse.

Retten treffer avgjørelser ved dommer, kjennelser eller beslutninger. Kjennelser skal begrunnes og kan angripes ved anke.

Kommunikasjonskontroll: Kontroll av telekommunikasjon ved avlytting av et konkret telefonnummer eller utskrift av lister over hvilke telefoner det aktuelle telefonnummer har vært i kontakt med (telefonkontroll).

Lagdommer: Fast ansatt dommer i lagmannsretten, utvent av Kongen i Statsråd.

Lagdømme: Lagmannsrettens stedlige kompetanseområde.

Lagmann: Lagdommer som er rettens formann (administrator) i lagmannsretten. Ved de store lagmannsrettene som er delt i avdelinger, er det en lagmann som er avdelingsleder.

Lagmannsrett: Domstol som behandler og avgjør saker i annen instans, det vil si etter anke av tingrettens avgjørelser.

Lukkede dører: Når retten beslutter at publikum ikke har adgang til rettsforhandlingene.

Meddommer: Ikke juridisk utdannet person (lekdommer) som deltar i behandlingen og pådømmelsen av en rettssak sammen med den juridiske dommeren. De deltar på lik linje. I særskilte tilfeller kan det oppnevnes såkalte fagkyndige meddommere når det er behov for grundig kunnskap innenfor et spesielt fagområde.

Meddomsrett: Når lagmannsretten settes med 2 juridiske dommere og 5 meddommere.

Når tingretten settes med 1 juridisk dommer og 2 meddommere. Sml. Tilståelsesdom

Midlertidig forføyning: En foreløpig avgjørelse som kan fattes av retten i en sivil sak når man ikke kan vente på en endelig rettslig avgjørelse.

Mistenkt: En person er mistenkt for en straffbar handling når politiet mener at det er en rimelig mulighet for at vedkommende har begått den straffbare handlingen som etterforskes. Mistanken er ikke så stor at vedkommende er siktet eller tiltalt for lovbruddet. Innebærer begrensede rettigheter, men man kan kreve å ha advokat med i avhør.

Namsmyndighet: Tingrett og namsmann. Beslutter og foretar tvangsfullbyrdelsen.

Namssaker: Benevnelse tingrettene ofte bruker når de behandler saker blant annet etter tvangsfullbyrdesloven og gjeldsordningsloven. Funksjonsbetegnelsen namsrett forsvant fra 2003, domstolene i første instans bruker nå sitt embetsnavn uansett hvilken type saker som behandles.

Notarius publicus: Tingretten har oppgave som notarius publicus. Notarius publicus foretar vigsler og registreringer av partnerskap, og gir notarialbekreftelser, herunder bekreftelse av underskrift og rett kopi.

Notarialforretninger: Foretas av tingrettene og ved byfogden i Oslo, som Notarius publicus. Også lensmenn kan foreta notarialforretninger, men dette er i hovedsak begrenset til å bekrefte riktigheten av underskrifter og utstedelse av leveattester.

Offentlig skifte: Et booppgjør som skjer under domstolens ansvar.

Oppsettende virkning: Virkningen av en avgjørelse utsettes til anken er behandlet.

Privat skifte: Når skifte skjer mellom arvingene uten domstolens medvirkning **Prosedyre:** Et avsluttende og oppsummerende innlegg fra aktor, forsvarer og prosessfullmektigenes side under en hovedforhandling.

Inneholder en gjennomgang av de bevis som er ført, de argumenter man har for sitt syn på saken og en redegjørelse for jussen slik partene ser det.

Prosessfullmektig: Den som representerer en part i sivile saker.

Vanligvis en advokat.

Prosesskriv: Dokumenter som har en viss form og som sendes til retten som ledd i saksforberedelsen etter at stevning er tatt ut i en sivil sak.

Protokollfører: En saksbehandler i retten som fører fortegnelse om det som skjer i forhandlingene i retten (rettsbok). I dag fører de fleste dommere rettsboken selv.

Påstand: Partenes formulering av det resultat de ønsker retten skal komme til.

Påtalemyndigheten: Den offentlige myndigheten som etterforsker og påtaler straffbare forhold og som fører straffesakene (opptrer som aktor) for domstolene.

Den øverste påtalemyndighet er Kongen i statsråd, men i praksis leder riksadvokaten påtalemyndigheten, som ellers består av statsadvokatene og de juridisk ansatte i politiet.

Ransaking: Undersøkelse som foretas av politiet av en persons bolig, andre lokaler eller av personen selv, for å sikre bevis eller finne bevis.

Det kreves i utgangspunktet avgjørelse av retten eller påtalemyndigheten, men i visse tilfeller kan politiet på eget initiativ foreta ransaking.

Rettsbetjent: Person som er ansatt i domstolen og som bistår i den praktiske avviklingen av saker.

Rettsbok: Den protokoll som føres under rettens forhandlinger.

Rettsforlik: Forlik i en sivil tvist, inngått i retten.

Har virkning som rettskraftig dom.

Rettsgebyr: Beløp som en part må betale for at domstolene skal behandle en sak. Det betales ikke rettsgebyr i straffesaker.

Rettskraftig: Når ankefristen for en rettslig avgjørelse er utløpt, og saken er endelig avgjort.

Rettskrets: Hver domstol har ansvar for et gitt geografisk område, og behandler alle saker for dette området. Tingrettens rettskrets består av en eller flere kommuner. Benevnes også som domssogn.

Rettsmekling: Etter at en sak er reist for domstolen, kan dommeren foreslå at hun eller han mekler mellom partene. Dommeren skifter i så fall rolle. Alternativt kan ekstern mekler benyttes. Meklingen foregår stort sett etter de samme prinsipper som er beskrevet for mekling ved advokat. Meklingen kan enten lykkes ved at partene forlikes, eller den fører ikke frem. Dersom den ikke fører frem, vil en dommer som har meklet, trekke seg fra saken og ny dommer fortsetter domstolsbehandlingen. Har ekstern mekler vært benyttet, kan samme dommer ta saken videre.

Rettsmidler: Et rettslig verktøy som anvendes for å bringe en rettslig avgjørelse inn for en høyere domstol, gjennom anke eller gjenåpning.

Rettsmøte: Møter som avholdes i retten og hvor det føres rettsbok.

For eksempel muntlige forhandlinger, saksforberedende møte eller hovedforhandling.

Rettsvitne: Person som tilkalles for å overvære en rettssak som pådømmes eller behandles av bare en dommer (det vil si som enedommersak).

Sakkyndig: En person som har en spesiell faglig kompetanse innen et område (en ekspert) og som bistår retten i en konkret sak.

Sakskostnader/saksomkostninger: De utgiftene som påløper i forbindelse med behandlingen av en rettslig tvist.

Omfatter alle omkostninger som er nødvendige for å få saken betryggende utført. Dette vil blant annet være rettsgebyrer, utgifter til prosessfullmektig og sakkyndig bistand. Den part som ved en sivil tvist for domstolene taper saken fullstendig, vil normalt bli pålagt å dekke motpartens utgifter. I straffesaker skal normalt den som blir kjent skyldig og idømmes straff, dømmes til å betale saksomkostninger.

Saksøker: Den part i en sivil sak som har anlagt saken for første instans.

Sml. Saksøkte og ankende part.

Saksøkte: Den part den sivile saken er rettet mot.

Sml. saksøker.

Samfunnsstraff: Alternativ straffereaksjon til straff på fengsel inntil 1 år. Straffen gjennomføres i frihet. Innholdet i reaksjonen er samfunnsnyttig tjeneste og programmer/tiltak som tilpasses hver enkelt lovbrøt, for eksempel opplæring eller behandling. Hensikten er å motvirke nye straffbare handlinger på en måte som er betryggende for samfunnet.

Samfunnsstraffen kan idømmes fra 30 til 420 timer. Straffen gis på visse vilkår. Hvis disse brytes, må det sones fengselsstraff i stedet.

Siktet: En person som er mistenkt for en straffbar handling, og som påtalemyndigheten har erklært som siktet, eller fordi forfølgning mot ham er innledet ved retten, eller det er besluttet eller foretatt pågripelse, ransaking, beslag eller liknende forholdsregler rettet mot ham. Anvendelse av de nevnte forholdsregler krever en skjerpet mistanke.

Siktelse: En skriftlig utforming av den anklage som påtalemyndigheten retter mot den siktede. Beskriver den straffbare handling, med henvisning til hvilke straffebestemmelser som er overtrådt.

Sivil sak: Sak som fastslår rettigheter og plikter folk har overfor hverandre og overfor det offentlige. Brukes i dagligtale om de rettssaker som ikke er straffesaker.

Skiftesaker. Saker i retten om konkurs og behandling av boer etter dødsfall og separasjon/skilsmisse.

Sorenskriver: Dommer som er leder for en tingrett

Statsadvokat: En del av påtalemyndigheten (se det).

Stevnevitne: En offentlig tjenestemann som på rettens vegne sørger for å forkynne dokumenter, som f.eks. stevninger, tiltalebeslutninger, innkallinger og rettslige avgjørelser.

Stevning: Har tre betydninger:

1. Innkalling av en siktet eller tiltalt til rettsmøte i en straffesak.
2. Innkalling av vitner til rettsmøte.
3. Det dokument som sendes inn til retten når man ønsker å igangsette en sivil sak for domstolen. Dokumentet må oppfylle visse formkrav.

Søksmål: Rettslig oppfølging av et krav ved at det sendes stevning til retten.

Telefonavhør: Vitner som ikke er av vesentlig betydning for saken, kan avhøres under hovedforhandlingen over telefon (fjernavhør).

Telefonkontroll: Kontroll av telefonkommunikasjon ved avlytting av et konkret telefonnummer eller utskrift av lister over hvilke telefoner det aktuelle telefonnummer har vært i kontakt med (kommunikasjonskontroll).

Tilståelsesdom: Betegnelse for avgjørelse i tingretten etter straffeprosessloven § 248, når en sak pådømmes uten tiltalebeslutning og hovedforhandling. Behandles som enedommersak.

Tilsvar: Ved skriftlig saksforberedelse betegnelse på det dokument som saksøkte sender som svar på stevningen. Dokumentet må oppfylle visse formkrav.

Tiltale: En beslutning om at straffesak skal reises mot en person for en straffbar handling.

Tiltalt: Innebærer at det reises straffesak for domstolene. Påtalemyndigheten mener at det kan føres bevis for at en person utenfor enhver rimelig tvil er skyldig.

Tiltalte: Betegnelse på en person når påtalemyndigheten har tatt ut en tiltalebeslutning mot ham.

Tingrett: Domstol som er førsteinstans for straffesaker, og for sivile saker hvis de ikke skal behandles først i forliksrådet. Tingrettene ble fram til 1.1.2002 kalt enten herreds- eller byretter.

Ubetinget dom: En dom hvor straffen skal fullbyrdes, f.eks. ubetinget fengsel innebærer at man må fullbyrde straffen i fengsel. Sml. betinget dom.

Uforbeholden tilståelse: Den mistenkte tilstår fullt og helt det straffbare forhold han er mistenkt for, dvs. de faktiske omstendigheter slik de er beskrevet i en siktelse eller tiltale og at han har begått handlingen med den grad av skyld som kreves. Er en forutsetning for tilståelsesdom.

Varetektsfengsling: En rettslig beslutning som medfører at den mistenkte (som nå kalles siktet) settes i fengsel før straffesak er endelig avgjort, og mens etterforskningen pågår. Visse

vilkår må være oppfylt før fengsling kan besluttes, for eksempel at det foreligger unndragelsesfare, bevisforspillelsesfare eller gjentagelsesfare.

Det er et vilkår at det foreligger skjellig grunn til mistanke, dvs. at det er mer sannsynlig at siktede har begått den eller de handlingene siktelsen gjelder enn at han ikke har gjort det.

Dette er et mindre strengt krav enn det som gjelder for domfellelse.

Avgjøres av tingretten, med ankeadgang til lagmannsretten.

Vernetings: Landet er delt inn i rettskretser (se det) for hver domstol, og domstolen behandler de sakene som inntreffer i denne rettskretsen, eller knyttet til personer som bor der.

Vernetingset gir uttrykk for i hvilken av disse rettskretsene og følgelig for hvilken domstol, en sak skal reises.

Vitne: En person som i retten forklarer hva han har sett, hørt, tenkt, følt eller ment om et konkret forhold. Vitnet har plikt til å fortelle sannheten og må i retten forsikre at han vil gjøre det.

Vitneplikt: Alle som er innkalt som vitne i retten plikter å møte opp. Visse unntak gjelder, se kapitlet om vitners rettigheter og plikter.

Åsted: Brukes normalt om det sted den straffbare handlingen ble begått, men i en videre betydning betegner det et sted eller område som er av betydning for et rettsforhold.

Åstedsbefaring: Se befaring.

Kilde: www.domstol.no

Vedlegg 2.

Engelsk ordliste over sentrale juridiske uttrykk *

Advokat: lawyer, advocate, attorney
Advokatfullmektig: trainee advocate, trainee lawyer
Anke: appeal
Ankeforhandling: hearing of an appeal
Ankefrist: term/time of an appeal
Ankemotpart: respondent, appellee
Ankende part: appellant
Beslag: seizure, impounding
Beslagsfrihet: exemption from seizure
Beslutning: decision
Betinget dom: suspended sentence of imprisonment
Bevis: evidence, proof
Bistandsadvokat: counsel for the victim
Dom: judgement, decision, sentence
Dommerfullmektig: assistant judge
Embedsdommer: judge
Forbrytelse: crime, criminal offence
Forelegg: fine, penalty
Forenklet forelegg: fixed penalty
Forkynnelse: pronouncement
Forlik: compromise, settlement
Forliksmegling: conciliation, mediation
Forliksrådet: conciliation court
Fornærmede: the offended, victim, aggrieved
Forsvarer: defence lawyer, defence counsel
Gjenopptagelse: new trial, reopening a case, revival of action
Hjemting: local court, court of domicile
Hovedforhandling: trial, main proceedings, full hearing
Høyesterett: Supreme Court
Høyesterettsjustitiarius: Chief Justice
Inhabilitet: partiality, bias, prejudice
Inndragning: confiscation, condemnation
Innledningsforedrag: introductory speech, opening speech
Innsigelser: objection, protest, challenge
Kjennelse: verdict, order
Kjæremål: appeal
Kjæremålsfrist: term of appeal
Meddommer: lay judge
Meddomsrett: court sitting with professional judges and lay judges
Midlertidig forføyning: interim court order, preliminary order
Mistenkt: suspect
Prosedyre: closing argument, closing speech
Prosesskrift: pleadings, statement of case
Påstand: statement of claim
Påtalemyndigheten: prosecution authority, prosecuting authority
Ransaking: search
Rettsbetjent: court usher, bailiff

Rettsbok: court record
Rettsforlik: settlement in court
Rettsgebyr: court fee
Rettskraftig: final and conclusive, legally enforceable
Rettskrets: judicial district
Rettsmegling: court-administered mediation
Rettsmidler: remedy
Rettsmøte: hearing
Sakkyndig: expert witness
Saksomkostninger: costs of action, prosecution costs
Saksøker: claimant, plaintiff
Saksøkt: defendant
Samfunnsstraff: community punishment
Siktede: the accused
Siktelse: charge
Statsadvokat: public prosecutor, district attorney
Stevning: notice of proceedings, summons, subpoena
Søksmål: civil action, suit, lawsuit
Tilståelsesdom: judgment entered on a plea of guilty
Tiltale: indictment, charge
Tiltalte: defendant, accused
Tingrett: district court
Uforbeholden tilståelse: full confession
Varetektsfengsling: be remanded in custody
Vitne: witness
Vitneplikt: duty/obligation to give evidence

* Fra Einar Hansen og Åge Lind: "Norsk-engelsk økonomisk-juridisk ordbok". Cappelen Akademiske Forlag. 2005.

Tiltalebeslutning

Politimesteren i Oslo setter herved

under tiltale ved Oslo tingrett for overtredelse av:

- I Straffeloven § 162 b, første ledd, jf fjerde ledd**
for å ha tilvirket, innført, utført, oppbevart, sendt eller overdratt stoff som etter regler med hjemmel i lov er ansett som dopingmiddel

Grunnlag er følgende forhold eller medvirkning til dette:

Lørdag 24. januar 2004 kl. 18.00, på Filipstad Brygge 1 i Oslo, innførte han 49000 kapsler Stack II og ca 25,4 liter Speed stack, inneholdende stoffet Efedrin som er oppført på dopinglisten.

- II Tolloven § 61, jfr § 60, jfr § 24, jfr § 15, jfr tollovforskriftens punkt 4.5.1.**
for i strid med tolløven eller tollovforskrifter å ha innført eller utført en vare utenom tollvesenets kontroll jfr. §24, jfr. § 15, jfr. tollovforskriftens pkt 4.5.1 og 4.5.4 hvoretter enhver som bringer varer til tollområdet plikter straks uoppfordret å oppgi eller legge frem varene for nærmeste tollvesen

Grunnlag er følgende forhold eller medvirkning til dette:

Lørdag 24. januar 2004 kl. 18.00, på Filipstad Brygge 1 i Oslo, innførte han diverse kosttilskudd og dopingmidler til en kjøpesum av ca 21.357,- norske kroner, uten straks uoppfordret å oppgi eller fremlegge varene for tollkontroll.

Det tas forbehold om å nedlegge påstand om inndragning.

Oslo politidistrikt, 03.03.2005

Anne Cathrine Christiansen
politiadvokat
med utvidet påtalekompetanse

TRØNDELAG STATSADVOKATEMBETER

Bevisoppgave

**til Sør-Trøndelag tingrett i straffesak:
Påtalemyndigheten mot Hans Hansen, f. 01.01.2000**

I Vitner:

1.	Karl Karlsen
Nordre gate 1, 7000 Trondheim	Dag 1 kl 12.30
2.	Mons Monsen
Nordre gate 2, 7000 Trondheim	Dag 1 kl 13.30

II Sakkyndige:

1. Kirsten Rasmussen, professor
Psykologisk institutt, NTNU
7491 Trondheim

III Dokumentasjon:

1. Underdokumentliste for personopplysninger, dok 00,00
2. Illustrasjonsmappe av 1. januar 2017, jf dok 30
3. Illustrasjonsmappe av 2. januar 2017, jf dok 31
4. Rekvisisjon blodprøvetaking til Folkehelseinstituttet av 01.01.2017, jd fok 40
5. Analyseresultat toksikologi av 02.01.2017, jf dok 41
6. Melding fra fornærmede til siktede av 03.01.2017, jf dok 50

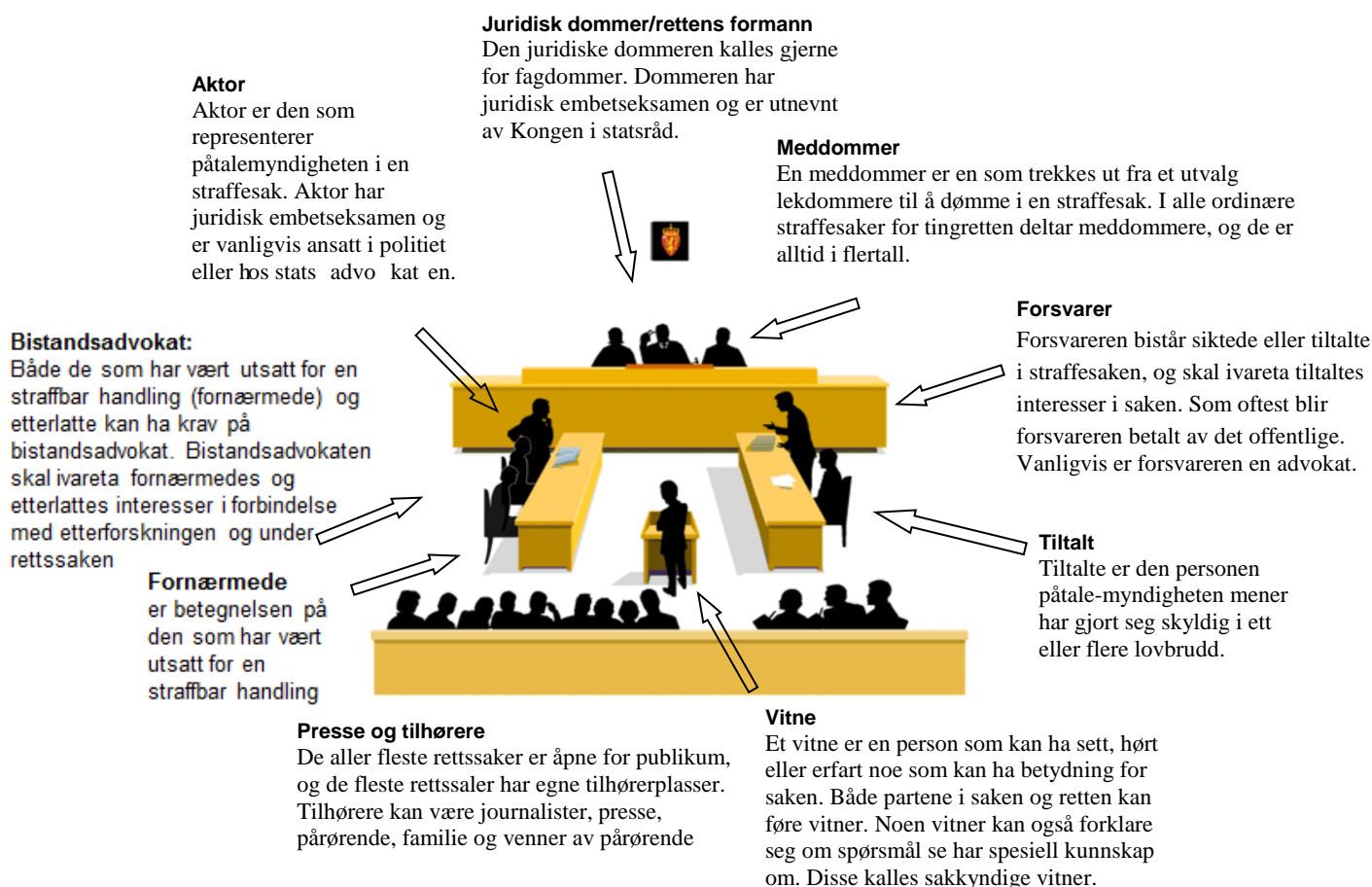
Det tas forbehold om ytterligere bevisføring.

Trøndelag statsadvokatembeter, 01. januar 2018

Per Persen
statsadvokat

Hvem er hvem i tingretten

Plansje 1: Meddomsrett, straffesaker

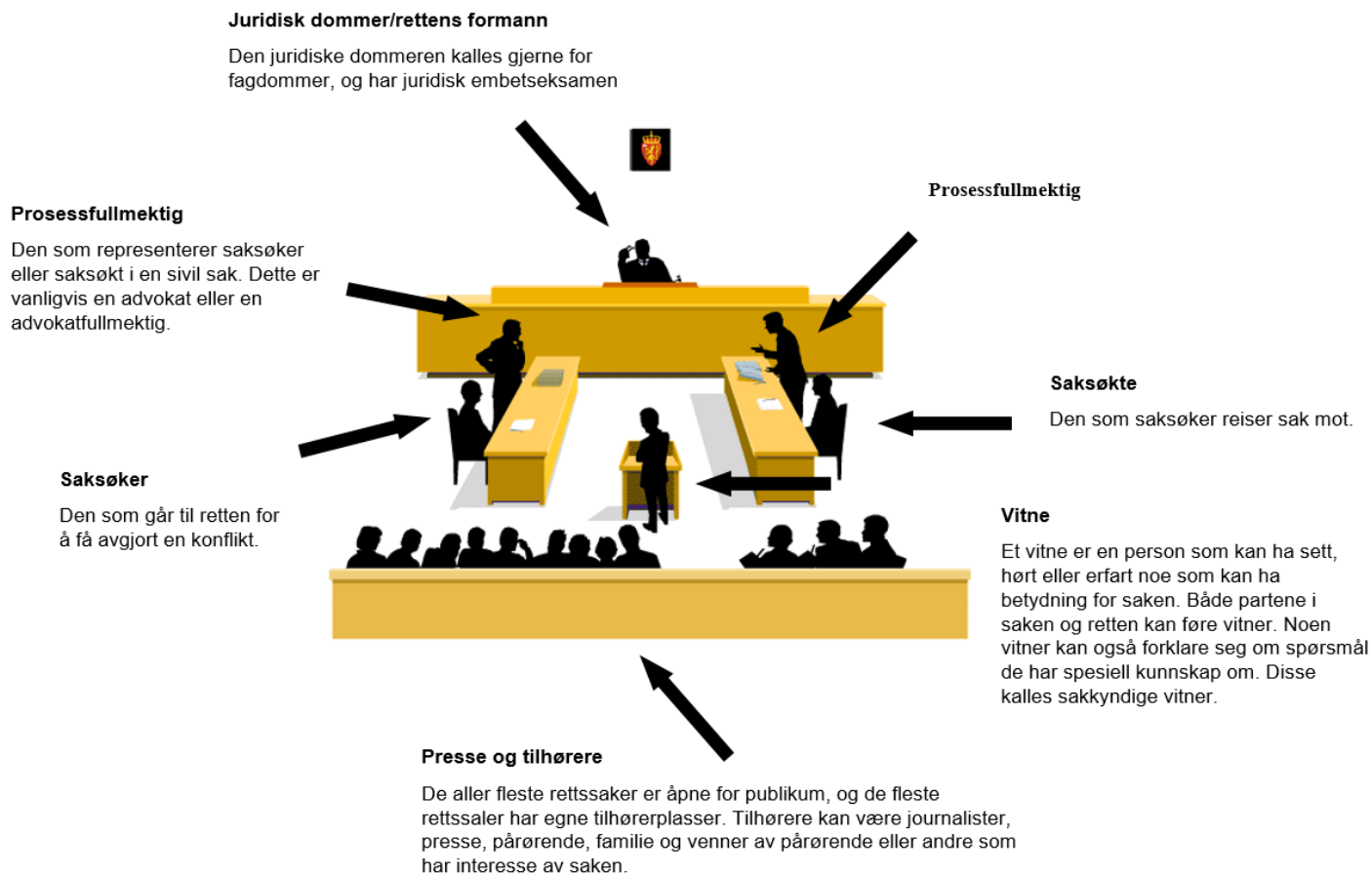

Retten settes som meddomsrett i ordinære straffesaker der både skyld og straff skal avgjøres. Da består retten normalt av én fagdommer og to meddommere.

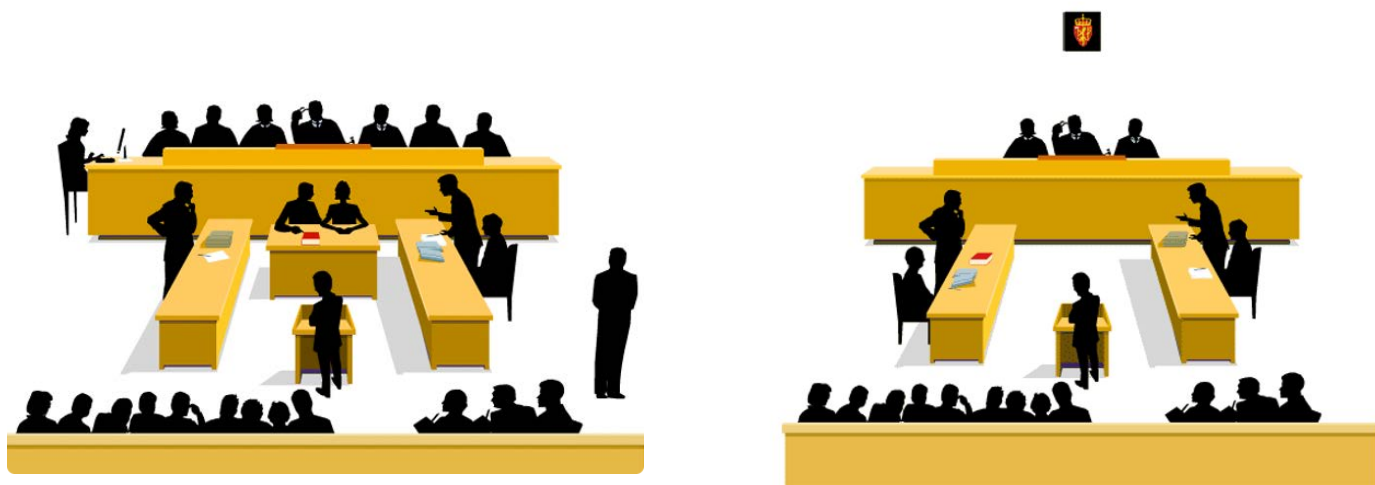
Hvem er hvem i tingretten

Plansje 2: sivile saker

Retten settes med en dommer, fagdommeren

Hvem er hvem i lagmannsretten

I straffesaker settes retten med to fagdommere og fem meddommere

En sivil sak behandles som regel av tre fagdommere, men i noen tilfeller kan eller skal det også delta to eller fire meddommere